

מזל התאחדותנו

יוצא לאור

ע"י התאחדות אברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק - אלעד

ד' אדר תשס"ט

תרומה

שנה י"ג גליון תקצ"ט

תוכן העניינים

- לקח טוב.....עמוד ג'
- שבת בשבתו.....עמוד ה'
- דבש תמרים.....עמוד ז'
- בשפתי צדיקים.....עמוד ט'
- פרפראות לחכמה.....עמוד י"א
- ודרשת וחקרת.....עמוד י"ב
- פניני התורה.....עמוד ט"ו
- חוקים להורותם.....עמוד י"ז
- הילולא דצדיקיא.....עמוד י"ט
- דבר בעתו.....עמוד כ"ה
- משולחן מלכים.....עמוד כ"ו
- דברות קודש.....עמוד ל"ד

ויקהו לי תרומה מאת "כל איש"

מרכבת הדורה מוגלפת, ומעוטרת בעיטורים שונים, נסעה לה בשבילי הדרכים, כל כולה אמר כבוד והוד וכל רואיה הבתו שאיזה שר נכבד ורם מעלה יושב בה, ואבן א' משרי הצבא של הצאר מרוסלאנד נסע בה כדי לאסוף כספים מכל בני המדינה להוצאות המלחמות הכבידות שארצם ניהל עם שכנותיה, כל אחד ואחד תרם מהתנו לטובת קופת המדינה.

בא' מנסיעותיו נקלע לכפר א' שעניים מרודים ישבו בה, ותבע מכולם שיתרמו מכספם, כל אחד קיבץ פרוטה לפרוטה והביא הסכום הפעוט כפי יכלתו, עד שעני א' קם על רגליו וקרא בקול גדול: הנני מוכן לתרום לקופת המדינה מאה רובל כסף, תושבי הכפר ששפשו עיניהם בתמהון בידעם שהוא עני ואביון שאין הפרוטה מצוייה בכיסו כלל, וכל מאכלו לחם צר ומים לחץ, והאיך יעזו להתלוצץ בפני השר המטיל דתתו על כל בני המדינה.

אכן ביכלתי לתרום - השיב הכפרי ברוב תמימותו ובורותו, כי לפני תקופה המילה הממשלה עלי קנם של רובל אחד על דבר מסיים, והיות שלא היה בידי לפורטה, גזרו עלי לשבת בבית האסורים שבוע אחד, על כן - המשך הכפרי בלהט - אם שבוע בבית המאסר שווה ערך של רובל אחד, על כן הנני מוכן ומזומן לטובת קופת המדינה לשבת בבית המאסר חודשים שלימים עד שיגיע לסכום של מאה רובל כסף.

סיפור זה המטיל הנאון מקאונא וצ"ל לעשיר א' קמוצן גדול שביקש מננו מעות לצרכי צדקה, והלה ענהו שהוא כבר יושב ולומד וע"י גיעתו בתורה ותפילתו הוכה הוא כבר מושלם את חלקו, אמנם דרי איתו דומה אלא לאותו כפרי שרצה לשבת במאסר כדי להעשיר קופת המדינה, והיה אתה רוצה ע"י תורתך להאביל עניים ולהשביע אביונים.

ובבחינה זו פירשו בספה"ק מה שצויה ה' ויקהו לי תרומה מאת 'כל איש' אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי, שהקב"ה רצה שכאו"א יתרום מהתנו תרומת ה' אפי' מי שלומד ומי שעוסק במצוות אדרות, העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט, אלא הבהמ"ק ייבנה ומשתכלל ע"י ממונם של 'כל' נדיבי לב.

ובזכות מצות צדקה הקב"ה יעזרינו על דבר כבוד שמו שיקיים גם המשך הכתובים 'ועשו לי מוקדש ושמנתי בתוסם' בביאת משיח צדקינו ומלכינו מרן רבינו שליט"א בראשיתו במהרה בימינו אמן.

להכנסת מודעות, ברכות מזל טוב,

הנצחת שם, לעילוי נשמת

ולכל שאר עניני המערכת

הארות והערות וכדו'

אפשר לפנות

להר"ד יושע פאליק שווארץ הי"ו

011-972-527617061

ג"ם ברוך יהי'

בשם קרוב לאלפיים חניכי מוסדותינו ועשרות הכלי קודש, נישא בזה אלומות גודש, בברכת מזל"א טבא וגדיא יאה, מריחוק מקום וקירוב ליבאה, קדם מעיכ ירדינו החשוב והנעלה, בונה ומקים עולמות של תורה לשם ולתהילה, מבריחי התיכון של מוסדותינו הק' והמהוללה, רחים ומוקיר רבנן בכל עת ועידן, ואיהו גופיה צורבא מרבנן,

הר בני הנגיד הנכבד והמפואר

מוה"ר מנחם גר שון לעבאוייטש שליט"א

ס. יו"ר הנהלת מוסדות "יטב לב" בארה"ק
ממנהלי מוסדותינו הק' בעואב"י וויליאמסבורג יע"א

לרגל השמחה שבמעונו, רוממות קל בגרונו
באידוסי בנו הבה"ח כמר יצחק גי"ו

וצרופה ברכתנו המרובה, בכל לשון של הודאה וחיבה, שיזכה לרוות מיוציה תענוג ונחת, מתוך אושר ועושר והרחבת הדעת, וימשיך לעמוד לימין מוסדותינו הקדושה, ובשכר זאת יתברך בכל ברכאן דנפישא, וכר טוב סלה.

החותמים למען שמו בהקרה והערבה
הנהלת מוסדות סאטמאר
קרית יואל - בני ברק יצ"ו

לקה טוב

ליקוטים יקרים, מצי סופרים וספרים, ע"ד מוסר וחסידות נאמרים

ויקחו לי תרומה, מורי (הרה"ק ממאנליניצא) זצ"ל, אמר, שצריך אדם לעבוד את השי"ת על ידי התורה והמצוות, ואל יאמר האדם איך יוכל אדם כמותי שיעלה את השי"ת כביכול, ולזה כתיב מאת כל איש אשר ידבנו לבו, שראה הקב"ה כל הדורות שפתידין להבראות, וראה כל איש ואיש בפרטיות, וגם הדור הזה ראה ערבן השפל, אפילו הכא נדב לבו להבראן והפין בעבודתו, וזה שאמר מאת כל איש אשר ידבנו לבו, שהשי"ת נדב לבו לקבל נחת רוח מכל איש ואיש, תקחו את תרומתי וטובלו להרים אותי כביכול, כיון שרצוני היה לקבל נחת רוח גם מכם. (תפארת חיים)

☆

התאוה שבאים ללב האדם, מזה עצמו "תקחו את תרומתי" תקחו ממנו דרך לעבוד את השי"ת, כאותו החשק ובאותו התלהבות, ביותר שאת. (תפארת שלמה)

ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, כמדה שאדם מישראל מקדש את מעשיו הגשמיים והאנושיים, שהוא עושה בביתו, ומכין הכל לשי"ש, וע"י כך גורם להשראת השכינה בביתו, בה כמדה מתגברת הקדושה והשראת השכינה בבית המקדש, וקדושת המקדש תלויה בקדושה השרויה בבתי ישראל, ע"י "ושכנתי בתוכם" אם יש השראת השכינה בביתם, אז יעשו לי מקדש' הרי זה גורם גם להרכות קדושה בכיה"ק.

☆

ככל אשר אני מראה אותך וכו' וכן תעשו, וברשי' לדורות, הוראה לדורות היא, שבשם בהקמת המשכן, היה צריך להיות לבני ישראל תשוקה אמיתית לבנות בית כשביל התגלות השכינה, ורק כך יכלו להשיג זאת, ואם אינם זוכים לכך הרי זה סימן, שעדיין לא הגיעו לידי התשוקה הראויה וההתנדבות הנכונה, לפיכך אמרו חז"ל כל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו כאילו נחרב בימיו, שכן אילו היה קיים רצון אמיתי לבנין ביה"מ, היה באמת נבנה בימיו, וזה מפרש כאן רש"י 'לדורות' שידעו הדורות הבאים אחריהם, שצריך להיות עכ"פ תשוקה ורצון ולהתפלל בכל עת שתקב"ה ישרה שכינתו בנינו.

☆

בטבעות הארון יהיו הכדים לא יסורו ממנו ונתת אל הארון את העדות אשר אתן אליך, הנה הת"ח מכונה בשם ארון כמו שאחז"ל (ויקרא ע"ב) ותומכי אורייתא הם מכונים בשם בני הארון כמו שע"י הכדים נישא הארון, ובאמת אמרו חז"ל (סוטה לה) הארון נושא את נושאו, ומרמו שמוטל על הת"ח שיתן לבו ודעתו להשפיע להמחזיקים אותו ותומכיו, ויש בטבעות הארון יהיו הכדים לא יסורו ממנו, שלא יסורם ממחשבתו מלהשפיע להם, ואם תאמר הרי ע"י צריך להפרד קצת מדביקתו, לזה אמרה התורה

ויקחו לי תרומה, ובת"א כיון שאמרו ישראל נעשה ונשמע מיד אמר הקב"ה ויקחו לי תרומה, התנאי הראשון להשראת השכינה בעולם שפל זה, הוא ביטול עצמי, שהאדם יבטל עצמו, ואם אדם מבטל עצמו לחלוטין בפני רצון השי"ת, אז מסוגל הוא לזכות לגלוי שכינה, כפי שנא' (ישעיה טו) איזה בית אשר תבנו לי ואיזה מקום מנוחתי וכו' ואל זה אביש על עני ונכה רוח, כי המבטל עצמו בפני דבר ה', אפשר לבנות בית ומקום מנוחה שבו תהיה התגלות השכינה, כמדה עצומה, יותר מכל מקום אחר בעולם, לפיכך כיון שאמרו ישראל נעשה ונשמע, וביטלו לגמרי את רצונם ודעתם בפני רצון השי"ת, עוד לפני ששמעו מה נדרש מהם, וכו' לכך שיצטוו לעשות משכן ושיתקיים בהם "ושכנתי בתוכם". (יקר מפז)

☆

מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי, בשם הבעל שם טוב, היינו שכל אדם צריך לשית עצות בנפשו, איך להתקרב אל עבודת ה', ויראה האדם ללמוד מעצם מידותיו ותאוותיו שלו, ויראה איך שעושה אותם וממלאם בכזה התלהבות, וממנו יקה לעבוד את ה', באותו התלהבות כמו שיש לו התאוות רעות רח"ל, וילמוד מזה דרך לעבודת ה', בבחי' מאויבי ותכמני, היינו מהתאוות שבא ע"י האויב היצ"ה, וזה פי' הפ' "מאת כל איש אשר ידבנו לבו" מזה

כדי שלא תחוש שח"ו תרד מקדושתך ע"י, כי ונתת אל הארון את העדות אשר אתן אליך שבשביל זה ישפיע ויאר כך ה' שפעת אורוקדושתו ית'. (דברי יחזקאל)

☆

בטבעות הארון יהיו הכדים לא יסורו ממנו, 'הכדים' מרמזים לאלו שתומכין בתורה, ובלומדי תורה, כמו שהכדים היו תומכים בארון, ולזה אמר הכתוב, שזכותם של תומכי תורה היא נצחית, והזכות לא יסור מהמחזיק תורה, "בטבעות הארון יהיו הכדים לא יסורו ממנו".

☆

ודברתי אתך מבין שני הכרובים, בא וראה עד כמה גדול כחה של האהדות, ששם נתגלה השכינה, ומאחר שהכרובים רומזים לאהדות, בהיותם מופנים איש אל אחיו, שנא' ופניהם איש אל אחיו, שם דווקא מתגלית השכינה, 'ודברתי אתך מבין שני הכרובים'. (באר משה)

☆

לעומת המסגרת תהיין הטבעות, יסוד גדול הוא בעבודת ה' שאדם יקדש עצמו ויגידר עצמו אפי' בדבר המותר, ויעשה לו דברים וסיגים בדברים הטבעיים והגשמיים לעבודתו ית"ש, וזה מרמו הכתוב 'לעומת המסגרת' שיהיה מוסגר בנדרים וסיגים "תהינה הטבעות" היינו הטבעיות שאדם גריל באכילה ושתי' וכדו', גם דברים אלו יהי' לעומת מסגרת. (מיוס רבים)

☆

מקשה אחת זהב טהור, הקושי הגדול ביותר בעולם "מקשה אחת" הוא שכספו של אדם יהיה טהור ונקי מכל ערמה ופסול "זהב טהור", כי בכל דבר שאדם עוסק בו לפרנסתו, יכול פעם לבוא לפניו כסף פסול, ולכן צריך להיזהר שלא יבוא לידו אלא כסף כשר.

☆

מעשה חושב מעשה אותם, אל תסתפק במחשבה טובה בלבד, אלא תראה שהמחשבה תבוא לידי מעשה, וזה "מעשה חשב" המחשבות הטובות אשר בקרבך, "תעשה אותם" ולא תסתפק במחשבתך הרצויה בלבד. (דברי ישראל)

Yetev Lev

D'Rabeinu Joel D'Safmar

Eretz Yisruel Inc.

מוסדות יטב לב

הרבני יואל מסאטמאר

בארה"ק תובב"א

ברכנוכם מבית ה'

באותות כבוד והערכה, נשגר בזה כוס של ברכה, ברכת הודא"ה, מעומקא זליבאה, קדם פני ידידינו היקרים והחשובים, נכבדים ואהובים, מסורים בלב ונפש למען מוסדותינו הק' בכל עת וזמן, בהתמסרות עצום ורוח נאמן, מפורסמים לשם ולתהילה, תוך נדיבי ועסקני עם סגולה, הן המה

בראש ובראשון הרבני הנגיד החסיד המפואר, מוכתר בכל תואר

מו"ה **שמואל אבערלענדער** שליט"א

ס. ראה"ק דקהל יטב לב ד'סאטמאר
ויר"ר הנהלת מוסדות "יטב לב" בארה"ק

הרבני הנגיד הנכבד, רוזף צדקה וחסד

מו"ה ר' **אהרן משה שלאגער** שליט"א

חבר הנהלת מוסדות "יטב לב" בארה"ק

הרבני החשוב והמהולל, עסקן נמרץ לטובת הפרט והכלל,

מו"ה ר' **מאיר נפתלי פערל** שליט"א

מנהל מוסדות "יטב לב" בארה"ק

ואתם עמם האברך היקר והנעלה, עסקן נמרץ לשם ולתהילה,

הר"ר **הלל מנשה מארמארשטיין** הי"ו

על אשר לקחו על עצמם את הטלטולא דגברא וטלטולא דאורחא לנסוע למרחקים
לעורר ולהתרים את נדיבי אנ"ש אחים לדעה בעיר מאנטריאל יע"א
למען החזקת מוסדותינו הקדושים

וזאת ברכתנו, יה"ר שזכות התמסרותכם העצומה לטובת מוסדותינו, תעמוד לכם להתברך בכל מעשי ידכם, אך טוב וחסד
ירדפוכם, לאורך כל ימי חייכם, וזכות רביה"ק ז"ע מייסד המוסדות יגן בעדכם להתברך בכל מילי דמיטב, ונט"ס.

המברכים בכבוד והוקרה
הנהלת המוסדות בארה"ב

צדקת רבי מאיר בעל הנס

כולל עצי חיים

כ"ב

ארץ הקודש תובב"א

אלקא דמאיר עננו

ויברך אלוקים את יצח"ק

ברגשי שמחה והוקרה, נביע בזאת השורה, ברכת מזל טוב וכל שירה, קדם ידידינו החשוב האי גברא יקירא, עושה ומעשה צדקה וחסד תדירא, מגדולי העסקנים לטובת מוסדותינו הדוגלים על החינוך הטהורה, ובמיוחד מסור בלב ונפש לטובת כוללינו המפוארה, ומאי"ר פנים ברוח נאמנה ומסורה,

הרבני הנגיד הנכבד, רחף צדקה וחסד

יצחק מאיר קאפעל שליט"א הרה"ח ר'

יו"ר שבת אחים ד'סאטמאר פה עיה"ב לאנדאן
חבר הנהלת מוסדות יטב לב באיראפע

לרגל שמחתו בנישואי בתו הח' שתחי'

עב"ג הבחור היקר והחשוב מו"מ בתוי"ש ני"ו
למו"ט ובשעמו"מ

ויה"ר שמשמחה זו יושפע לו רב ברכות ושובע שמחות, מתוך תענוג ונחת, וימשיך בפעליו הכבירים לפרט ולכלל מתוך הרחבת הדעת, ובשכר זאת ברכת ה' תלוה אותו בכל עת, וכל טוב סלה.

המברכים ביקרא דאורייתא
הנהלת הכולל

שבת בשבתו

אמרות קודש בעניני שבת נאמרים, על פרשת השבוע ערוכים וסדורים

ע"י הכנה בכל ימות השבוע יזכה לבהירות השבת

ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם וגו' וכן תעשו. שבת קודש היא בבחי' מקדש, כי על ידה מתעוררת השראת השכינה על האדם וכ"א לפי ערכו זוכה לנשמה יתירה והאדם זוכה יום זה לבהירות באמונה יתברך ובהשגחתו, והוה הטעם שאין בנין ביהמ"ק דוחה שבת (בימוט א) כי ביהמ"ק הוא מקום להשראת השכינה, וע"כ אין זה דוחה זה. ומא"כ ועשו לי מקדש הכונה שבכל ימי המעשה צריך האדם להכין את עצמו בעבודת ה' מתוך אתערותא דלתתא, כי אז יזכה שהש"ק תהא אצלו בבחי' מקדש, ולהלן נאמר ככל אשר אני מראה אותך, פ' ש אז יזכה לבחי' ראייה שכידוע גדולה יותר הראייה שהאדם רואה עין בעין את גודל כבוד ה' וכמ"ד (דברים ד' לה) אתה הראית לדעת כי ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו, וד"ש וכן תעשו ופירש"י לדורות, שעל ידי ההכנה והתעוררות בימי השבוע יבוא בשבת קודש לראות עין בעין את כבוד ה' והשגחתו. (דברי שמואל)

ע"י שמירת שבת ותוס' שבת מלפניו ומלאהריו יזכו לגאולה

ועשית כפורת זהב טהור אמתים וחצי אריכה וגו'. רמז ליום השבת כי שבת עם ג' אותיות גימט' תשה, וכפרת עם ד' אותיות ועם המלה ג' תשה, גם נקרא כפרת שהוא מכפר כמו שאחז"ל. זהב טהור, שישמור את השבת לילה ויום כהלכתו, אמתים וחצי, כי הם ט"ז טפחים ואמה וחצי ט' טפחים הרי כ"ד רמז לכ"ד שעות של יום השבת לילה ויום, ועשית שנים כרובים, רמז לתוס' שבת שצריך להוסיף קודם ואחר יציאת השבת, משני קצות הכפרת ככניסות ויציאתו, ועשה כרוב א' מקצה מזה וכרוב א' מקצה מזה וגו', והיו הכרובים פורשי כנפים זו תוס' שבת כי כמו התינוק תוס' על האיש כן השבת מוליד תוס', ועל כן נקרא כרוב, פורשי כנפים למעלה סוככים בכנפיהם אל הכפרת תוס' מקודם השבת ואחר השבת ופניהם איש אל אחיו לרמוז שיעור שתעשה תוס' קודם השבת הוא שיעור תוס' שתעשה אחר השבת, וע"י שמירת שבת יבוא משיח צדקינו והוה ונועדתי לך שם ודברתי אליך. (צלה רכב)

ע"י שלש סעודות מתרוממות שני סעודות הראשונות

לעומת המסגרת תהיין הטבעות. הנה איתא בספר הקדוש מהצדיק רשכבה"ג מלובלין שהקשה מדוע סעודה שלישית בשבת נקראת בשם שלש סעודות כמו שרגיל בפי העולם לקרוא כן, הלא מהראוי היה לקרותה סעודה שלישית, ותיריך בדאמות בסעודה ראשונה של ליל שבת ויכול השטן לקטרג

חלילה ולומר שאינו אוכל כלל זאת לכבוד שבת, רק מחמת רעבון נפשו כמו בכל יום שאוכל בלילה כן בסעודת שחרית, מה שאין כן בסעודה שלישית שאין דרכו מעולם לאכול בזמן כזה, ואדרבה קשה אז האכילה, ועם כל זה אוכל למען מצות הבורא ב"ה שגזר עלינו תלתא סעודתא בשבתא ע"כ מזה ניכר אשר כל הסעודות היו למען המצוה, נמצא בסעודה זו הוא מרים ומנשא כל הסעודות, על כן נקרא שלש סעודות, עכדה"ק. והנה שתי סעודות הראשונות הם אברהם יצחק שהם ימין שמאל כנודע, וסעודה שלישית נגד יעקב שכולל כל השני בחינות יחד כי כן מדתו, ולזה יש לרמוז אשר מסגרת רומז על סעודה שלישית שסוגרת ביחד את בחינות ימין שמאל, וטבעת עולה ימין שמאל שהם שני סעודות הראשונות, והוה לעומת המסגרת תהיין הטבעת, היינו על ידי סעודה שלישית מנשאים ומרוממים את השלחן הטהור של שבת קודש, כי מזה נראה אשר הכל נעשה לכבוד שמו יתברך. (אמרי נועם)

מקבלים ד' רוחות העולם נגד ד' דברים של שבת

ובמנורה ארבעה גביעים, ונ"ל כי ר"י משום ר' יוסי אמר בשבת ק"ח כל המענג את השבת נותנים לו נחלה בלי מצרים וכו' ביעקב שכתוב בו ופרצת ימה וקדמה צפונה ונגבה, וי"ל הטעם דהרמב"ם כתב (שבת פ"ל) ארבעה דברים נאמרו בשבת שנים מן התורה ושנים מדברי סופרים והן מפורשים על ידי הנביאים שבתורה זכור ושמור ושנתפרשו ע"י הנביאים כבוד ועונג שנאמר וקראת לשבת עונג ולקדוש ה' מכובד, ובסוף אותו פרק כתב כל השומר את השבת כהלכתה ומענגה כפי כחו כבר מפורש בקבלה וכו' והאכלתיך נחלת יעקב אביך, וא"כ מי שמקיים ד' דברים המנויים בהרמב"ם בדין הוא שיקבל עבור זה מדה כנגד מדה ברכת ד' רוחות הנאמרה ליעקב אבינו. והנה מש"כ ובמנורה וכו' היא גופה של מנורה כפירש"י, והיא קנה אמצעי המרמזת על שבת כי שלשה קנה המנורה מצדה האחד הם הג' ימים לפני שבת ושלשה קנה המנורה מצדה השני הם הנ' ימים אחר שבת, וממילא קנה האמצעי הוא אות על שבת, ואה"כ ובמנורה שהיא רמז על שבת הו' ארבעה גביעים הם ד' דברים הנזכרים בהרמב"ם הנצרכים לשמירת שבת ורק ע"י ד' דברים זוכה אדם לנחלה בלי מצרים. (זכור ושמוח)

לענין הרה"ח ר' ישראל טרעגער ז"ל

בד' יעקב אבי' תחת ז"ל
נלב"ע כ"א חשו' תשס"ח לפ"ק

זו"ה האה"ה מרת צירל צפורה ע"ה

בד' משה יודא ז"ל
נלב"ע י"ט טבת תשס"ח לפ"ק

יברך את בית אהר"ן

בשם קרוב לאלפים חניכי מוסדותינו ועשרות הכלי קודש, נישא בזה אלומות גודש, בברכת מזל טבא וגדיא יאה, מריחוק מקום וקירוב ליבאה, קדם מע"כ ידידינו החשוב והנעלה, מבריחי התיכון של מוסדותינו הק' והמהוללה,

הרבני הנגיד הנכבד והמפורא

מוה"ר אהרן משה של אנער שליט"א

חבר הנהלת מוסדות "יטב לב" בארה"ק

לרגל השמחה שבמעונו, רוממות קל בגרוט
בהולדת נכדתו שתחי'
אצל בנו ידידינו היקר ברא סרעא דאבה
הר"ר נחמן הי"ו

וצרופה ברכתינו המדובה, בכל לשון של הודאה וחיבה, שיזכה לרוות מיציה תענוג ונחת, מתוך אושר ועושר והרחבת הדעת, וימשיך פעמוד לימין מוסדותינו הקדושה, ובשכר זאת יתברך בכל ברכאן דנפישא, וכל טוב סלה.

החותמים למען שמו בהוקרה והערבה
הנהלת מוסדות סאטמאר
קרית זיאל - בני ברק יצ"ו

דבש תמרים

פנינו יקרים, מבאר הפרוה שרים, רבותינו הקדושים עצי התמרים

ויקחו לי תרומה. בתנא דבי אליהו (פ"י) איתא בשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע מיד אמר הקדוש ברוך הוא ויקחו לי תרומה והיא פלאי. ואפ"ל עפ"י משיב כשב שמעתתא בהקדמתו לפרש מאמרם (כ"ב קמא) בת תחילה סימן יפה לבנים כי איתא בזהר שהיראה נקראת בת התורה נקראת בן ואמרו חז"ל כל שיראת הטאו קודמת להכמתו חכמתו מתקיימת וכל שאין יראתו קודמת להכמתו אין חכמתו מתקיימת וזהו בת תחילה היינו היראה סימן יפה לבנים היינו התורה דע"י היראה התורה מתקיימת עכ"ד ודפחיה. ועל פי הדברים האלו יש ליתן טעם לשבח על מה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע דהנה אמרו חז"ל (מגילה כה) הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים ופרש"י אותה מסורה בידי אדם שיהא הוא עצמו מכין לבו לכך וכן ביארו התוס' דבכל תולדות האדם אם יהיה חכם או טיפש, עני או עשיר, גבור או חלש הכל נגזר עליו חוץ מן היראה, ולפי"י י"ל דנעשייה קאי על היראה כי בזה שייד לומר שיעשנה האדם בעצמו שהרי אינו מסור בידי שמים, ונשמע קאי על התורה על דרך שאמרו חז"ל באבות אחד ממ"ה דברים שהתורה נקנית בהם הוא בשמויעת האוזן, ולכוננה זו הקדימו ישראל נעשה לנשמע לרמוז שיקדימו יראתם לחכמתם. וזהו שדרש התנא דברי אליהו בשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע היינו שיקדימו יראתם לחכמתם, מיד אמר הקב"ה ויקחו לי תרומה וכתב כבעל הטורים תרומה אותיות מי תורה רמוז לתורה שניתנה למי יום כי מאחר שיקדימו יראתם

לחכמתם תהא חכמתם מתקיימת בהם ולהם יאתה לקבל התורה.

(ברך משה)

☆

ויקחו לי תרומה. בתנא דבי אליהו בשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע מיד אמר הקב"ה ויקחו לי תרומה ואפשר לומר עפ"י דגמ' ת"ר כי שנים ומחצה פליגי ב"ש ובי"ה הללו אומרים נוח לו לאדם שנברא משלא נברא והללו אומרים נוח לו לאדם שלא נברא משנברא ופ"י המהרש"א הלשון נמנו וגמרו היינו שמנו התרי"ג מצות דיש רמ"ח מצות עשה ושס"ה ל"ת וכיון שהל"ת מרובין מהעשין נמצא דהוי קרוב להפסד יותר מלשכר ולכן נמרו דנוח לו לאדם שלא נברא עיי"ש, והנה אי"ז ולה"ה בעצי חיים דהוי ולה"ה בדברי יואל כתבו לפימשי"כ הגמ' דתשובה מאהבה הודונות נעשה כזכיות אי"כ אפ"י אם ח"ו עבר על ל"ת אבל אחר ששב בתשובה שלימה נעשית לו כזכיות ומקבל עליהם שכר לכן שוב ליכא למימר דהל"ת הוי מרובין וי"ש הגמ' ועכשיו שנברא יפשפש כמעשיו. אמנם מבואר בספ"ק דמדרגת תשובה מאהבה היא מדרגה גבוהה ונשגבה וקשה מאד לבא לבחינת תשובה מאהבה בלתי להי לבדו אמנם מצאתי תרופה להם כי אי"ז בעצי חיים חידש לן דמ"ש וחטאך בצדקה פרוק דהיינו דגם בעשותו תשובה רק מיראה מ"מ אחר שנותן צדקה לעני הודונות נעשית כזכיות משום דגדולה צדקה שמהפכת מדת הדין לרחמים, והנה כתב המהרש"א דמה שאמרו ישראל נעשה רומז על מצות עשה ונשמע רומז על מצות ל"ת והשתא יש לומר

דבשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע וקבלו עליהם הרמ"ח עשין ושס"ה לא תעשה ולכאורה נמצא שהם קרוב להפסד יותר מלשכר דהא הל"ת מרובין לכן מיד אמר הקב"ה ויקחו לי תרומה דעל ידי נתינת הצדקה אפ"י אם עושה תשובה רק מיראה גם כן הודונות נעשו כזכיות ומקבל עליהם שכר.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

☆

ויקחו לי תרומה במדרש רבה החיד כי לקח טוב נתתי לכם תורת א"ל תעזבו, ונראה לפרש על פי מה דאיתא ביושב אוהלים דבשעה שנתן הקב"ה את ציוו המשכן טענו המלאכים טענה דבר מצרא דהמשכן צריך להיות למעלה בשמים אצלם דהם הבר מצרא והקב"ה צריך להיות אצלם ולא לירד למטה אצל ישראל, ונראה לתרץ בפשטות עפ"י"מ שאמרו חז"ל אין לו להקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה, נמצא דיש להקב"ה מקום בזה העולם גם כן ואי"כ ליכא טענת בר מצרא, אכן כל זמן שלא קבלו ישראל את התורה לא היי עוד ארבע אמות של הלכה בזה העולם והיי להמלאכים טענת בר מצרא, ולא היו יכולים לעשות את המשכן בזה העולם, אבל כיון שקבלו ישראל את התורה, יש לו להקב"ה מקום בעולם הזה גם כן וליכא טענת דבר מצרא, ושפיר יכולים לעשות משכן בזה העולם, ובהו יובן ויקחו לי תרומה ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם ההי"ד כי לקח טוב נתתי לכם תורת א"ל תעזבו"י, דאם תעזבו את התורה אין יכול להיות משכני בתוכם.

(הגה"צ ראש ישיבתנו שליט"א)

Yetev Lev
 D'Rabeinu Joel D'Satmar
 Eretz Yisruel Inc.

מוסדות יטב לב
 דרבינו יואל מסאטמאר
 בארה"ק תובב"א

מזמור לתודה

בשער בת רבים נשגר בזה ברכת הודאה, מעומקא דליבאה, קדם ידידינו היקרים אחים לדעה תלמידים וחסידים

אנשי שלומינו תושבי מאנטריאל שיחיו

על אשר הואילו בנדבת לבם הטוב להרים תרומת ה' למען החזקת מוסדותינו הק' ועל אף רוע מצב הכלכלה התאמצו והשת דלו למעלה מיכולתם לטובת המוסדות הק'

לישרים נאווה תהילה

הנה כי כן נביע בזה רגשי תודה וברכה, בהוקרה ובהערכה, קדם הני עסקנים יקרים וחשובים, ברורים ואהובים, מתמסרים בלב ונפש, למען מוסדותינו הקדוש, כבידי מעש ופעולה, מגדולי עסקני קהילתנו הק' לשם ולתהילה,

הלא המה הני תרי צנתרי דדהבא חברי הנהלת מוסדות "יטב לב" בארה"ק

בראש ובראשונה, יתברך בכל מידה נכונה

מוה"ר **משה יצחק שטערנליכט** הי"ו

ומשנהו בדומה לו

מוה"ר **אברהם מאיר ווערצבערגער** הי"ו

על אשר השליכו עצמם מנגד ולא שבתו יומם ולילה למען הצלחת המגבית לטובת מוסדותינו הק' בעיר מאנטריאל יע"א

וזאת ברכתנו, יה"ר שזכות התמסרותכם העצומה לטובת מוסדותינו, תעמוד לכם להתברך בכל מעשי ידכם, אך טוב וחסד ירדפוכם, לאורך כל ימי חייכם, וזכות רביה"ק זי"ע מייסד המוסדות יגן בעדכם להתברך בכל מילי דמיטב, וכט"ס.

המברכים בכבוד והוקרה
 הנהלת המוסדות בארה"ב

סיפורי צדיקים, בביאור הפסוקים המלאים זיו וזוגה מביקים

בשפתי צדיקים

ועשו ארון עצי שטים

הרה"ק ר' ארון מקראקא (כך ה"ל נקרא בפי כל ר' ארון ולא ר' אהרן) בנו של המאור ושמש צוק"ל, ה"ל מתלמידי התפארת שלמה וה"ל דבוק בו מאדו, פע"א כשאמר הרה"ק מרדאמסק תורה וכל החסידים דחקו א"ע כדי להתקרב ולשמוע דברי אלוקים חיים היוצאים מפיו בקדושה ובטהרה, וראה הצדיק שר' ארון עומד בקרן זיית ואינו דוחק א"ע כלל בין החסידים, לאחר שכילה הצדיק את דבריו אמר, חז"ל אמרו (יומא כ"א.) "מקום ארון אינו מן המידה" שכל הכלים שהיו בביהמ"ק תפסו מקום והארון לא תפס מקום ובכל זאת היו הלוחות מונחים דווקא בארון, וכמו"כ בר' ארון שלנו שהוא לא דוחק את עצמו ולא תופס מקום ומ"מ הוא יודע את כל התורה שאמרתי יותר מן האחרים.

(סיפורי קודש)

ועשית מנורת זהב טהור

חתנו של הרה"ק בעל חידושי הרי"מ זצ"ל נחלה ל"ע ונפל למשכב, ומצבו ה"ל בכי רע, כשבא החידושי הרי"מ לבקח שאל את הרופא לשלום חתנו החולה, השיב לו הרופא משל למה הדבר דומה למלך גדול שהיתה לו אבן טובה גנוזה באוצרותיו אשר ערכה לא סולא בפז אך ה"ל בו כתם קטן וכל המומחים אשר נתבקשו להסיר את הכתם מן האבן לא רצו לקבל על עצמם את האחריות כי חששו שמא תיבקע האבן ותיזק על ידם, מה עשה המלך, מסר את האבן לבעל מלאכה פשוט אשר לא ידע למי שייכת האבן ועשה את מלאכתו בלי כל חשש ומורא והצליח להסיר את הכתם לשיעית רצון המלך, המשיך הרופא ואמר, כבר ה"ל דברים מעולם ואכן מורגל אני בכגון דא מימים ימימה, אך כיון שנודע לי כי החולה הוא חתנו של כבודו אז תאחזמו רעד ותכבד העבודה שבעתיים והעצה הוא כנ"ל לקחת רופא שלא ידע מי טובו של חולה זה ואז בנקל יוכל לרפאותו, כששמע הרה"ק הנ"ל את דברי הרופא נענה ואמר מעולם נתקשיתי להבין דברי המדרש בפרשתן שנתקשה משה במעשה המנורה עד שהראה לו הקב"ה מנורה של אש ואעפ"כ נתקשה משה א"ל הקב"ה לך אל בצלאל והוא יעשה אותה ואמר לבצלאל ומיד עשאה (ב"ר ט"ז ז') ולכאורה קשה היתכן שמשה אדון הנביאים התקשה בעשיית מנורה ואילו בצלאל עשאה מיד, אך לפי דברי הרופא נתחוור לי הכל על נכון דבאמת הבין משה רבינו ע"ה וידע יותר מכל אדם את עמקי סודותי' וגודל קדושתה של המנורה ומשום הכי ה"ל קשה לו לעשות את המנורה בכל פרטי' ודקדוקי' ולק נתקשה בעשייתה אמנם בצלאל אשר עדיין לא הגיע למדרגתו של משה על כן לא נתקשה בה ועשאה מיד.

(ליקוטי יהודה)

ויקחו לי תרומה

מעשה שה"ל אצל הרה"ק ר' צבי הירש מרימינוב צוק"ל שבא אליו כפרי אחד להזכיר א"ע להפקד בדבר ישועה ורחמים, וביקש ממנו הרה"ק מרימינוב סכום גדול עבור פדיון נפשו, וחתנו של הרה"ק הנ"ל ה"ל מעכב בדבר שלא ידרוש ממנו כי מעמדו דל וריק הוא, ולא ארכו הימים ותצא אש ואכלה את ביתו ושני ילדיו של הכפרי, ובא אל הרה"ק מרימינוב ודמעתו על לחיו, ויהי כשמוע הרה"ק את כל המאורע קרא לחתנו ואמר לו עד מתי לא תדע ותבין כוונת השי"ת באמרו למרע"ה 'ויקחו לי תרומה' ולא אמר ויתנ"ו לי תרומה, רק הענין הוא כי השי"ת למד למרע"ה כי למען להסב טובה לישראל שלא יהא הדין מתוחה עליו אזי יקח מעמו כופר נפשו בזרוע וביד חזקה וזהו ויקחו לי תרומה ואפי"ל בע"כ.

(בארות המים)

ויקחו לי תרומה מאת כל איש

הרה"ק מקאצק ה"ל דרס בעבודת ה' ע"י התבודדות בינו לבין קונו, והרה"ק מווארקא מדה אחרת היתה לו לעבוד את ה' בהתחברות עם החסידים, פע"א נפשו יחידו ואמר הרה"ק מקאצק דרך שלי מרומזת בתוה"ק בפרשתן, ויקחו לי תרומה, שאם רוצה לעבוד את ה' באמת ובתמים כמ"ש רשי"ל לי לשמי, אז העצה היא תרומה מאת כל איש (מלשן הרומי מתוך העדה) שצריך לפרוש מאת כל איש ואפי"ל מטובים והרה"ק מווארקא השיב לו שדייקא מפסוקים אלו ילפי' להיפוך, ויקחו לי תרומה מאת כל איש דהיינו ליקח תרומה מכל"א להתחבר עמהם וללמוד מהם.

(פרדס יוסף)

ויקחו לי תרומה לי לשמי

שמעתי מחסידים ואנשי מעשה הנוסעים אל הצדיקים שבדור, שבאם נזדמן לו דבר צרה שלא תבוא, ומאפס הפנאי או מאיזה סיבה אחרת, שמעכב אותו ליסע תיכף אל הצדיק בעת המצטרף, יפרשו ממנום נדבת לבם כמו המנהג שלהם, וזאת להם לישועה, וכן שמעתי מהרב מו"ה מנחם מענדיל ז"ל אבד"ק רעדים, שהיה נוסע בתמידיות ליערוסלוב לנוה אבי הרה"ק [רבי שמעון] צוקללה"ה, ופעם אחת לא היה אבי זללה"ה בביתו, והרב מו"ה מנחם מענדיל ז"ל הנ"ל היה לו חולה בתוך ביתו, ועשה כך ובעזה"ש"ת עלתה ארוכה ורפואה שלימה, וזה מובן על פי מה שכתבו הספה"ק בשם הבעל שם טוב ז"ע ועכ"י אשר בכל מקום שמחשבתו של אדם דבוקה שם הוא כולו, ואם כן הוא בעצמו אצלו הצדיק, ואפשר לפרש שזה מרומז ברש"י ז"ל בפסוק ויקחו לי תרומה ופירש"י ז"ל בלשונו הקדוש לי לשמי תרומה הפרשה יפרישו לי ממנום נדבה.

(אילה שלוחה)

פקודת הקודש

לאור קריאת הקודש של מרן רבינו הגה"ק שליט"א
בספודת הילולא של מרן בעל הקדושת יום טוב ז"ע

שאנשי שלומינו באמעריקא יתמכו בעניי ארץ ישראל
אברכי הכולל של "אנ"ש דייקא"
הלומדים בכוללינו הק' צדקת רבי מאיר בעל הנס עצי חיים ב"ב

אנו מודיעים בזה כי בפקודת הקודש של מרן רבינו הגה"ק שליט"א
נתמנה ידידינו החשוב והמפואר

הרה"ח מוה"ר **יצחק אייזיק מנחם וויזל** הי"ו

פעיר וויליאמסבורג יע"א

כתור גבאי קודש צדקת רבי מאיר בעל הנס - עצי חיים ב"ב

ובכל פרטי וענייני הצדקה הק' אפשר לפנות אליו

במס': 9178802712

ומכאן הקריאה יוצאת לעסקנים ואברכים שרוצים לרכוש לעצמם
זכות צדקת רבי מאיר בעל הנס ע"י קיבוץ כספים במניני תפילה בביהמ"ד
יפנו נא בהקדם אל הגבאי קודש דכוללינו הנ"ל

- אלקא דמאיר עננו -

בכרכת התורה

הנהלת כולל עצי חיים בני ברק יצ"ו
צדקת רבי מאיר בעל הנס

פרפראות להכמה

מאמרים נחמדים ע"ד דרוש מיוסדים כפתור ופרח משוקדים

ויקחו לי תרומה, וברש"י לי לשמי, ונל"פ עפי"מ דאיתא בגמ' (פסחים נ.) אמר הקב"ה לא בשאני נכתב אני נקרא, נכתב אני ב"ד ה"א, ונקרא באדני, (ובשו"ע אר"ח א"י דצריך לכוון שם הוי' במחשבתו, ורק בקריאתו נקרא באדני), ובגמ' (פסח ל"ח.) איתא דבמקדש היו קורין השם ככתיבתו, ומתרומה זו נבנתה המקדש כמאמה"כ ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, וז"ש לי לשמי ר"ל שע"י התרומה תוכלו לקרות שמי ככתיבתו. (כתנות אור)

☆☆☆

ויקחו לי תרומה, ופרש"י לי לשמי, ונראה עפי"מ שכתב בירושלמי (יומא פ"ג ה"ד) דהיודע שם המפורש אין ליהנות מאחרים שאם פעם אחת לא יתנו לו יש לחוש שיקללם, וז"ש (תהלים ט"ו י"א) ויבטחו בך יודעי שמך, דהיודע שם המפורש אסור להם ליהנות מאחרים ורק בטחונם בך, ולפי"ז קשה על הכהנים הנגשים לה' שהיו יודעים את השם המפורש איך לקח תרומות ומעשרות הרי אסור להם ליהנות מאחרים, אך יש לומר דהני כהני שלוחי דרחמנא נידחו (יומא י"ט) וזוה"כ ויקחו לי תרומה דשלוחי דידי המה ועל זה פרש"י לי לשמי כדי שיוכלו ללמוד שם המפורש.

(יוסף תהלות. להחיד"א)

☆☆☆

ויקחו לי תרומה, ופרש"י לי לשמי, ויתבאר עפי"מ דברי הגמ' (ברכות ס"ג.) למה נסמכה פרשת סוטה לפרשת תרומות ומעשרות שכל מי שיש לו תרומות ומעשרות ואינו נותן לכהן, סופו שנצרך לכהן ע"י אשתו שת"ה"י סוטה, וזוה ויקחו לי תרומה לי לשמי דבסוטה השם נמחק אבל אם יתן תרומה לכהן לא יבא לזה והשם לא ימחק דכברי הגמ' הנ"ל.

(בשם הרה"ק הרב"ר העשיל מקראקא וצ"ל)

☆☆☆

ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי, יש לפרש כוונת הכתוב ע"פ מה שכתבתי במקום אחר שיש חשש במחזר על הפתחים או בשאל חלק בפיו, לנטיה לחמדה למה שאינו שלו, כי פעמים שחבירו יתן לו מחמת כיסופא מלהשיב פניו ריקם, ולבו בל עמו וא"כ יש בו משום לא תחמוד אכן אם העני איש שאל בעצמו, רק אחרים מתרימים את העם למענו, לא שייך חשש דלא תחמוד. וזוה שאמר ויקחו לי תרומה על ידי אחרים כי אז ניצול המקבל מהחמדה, כאמור שהרי השליח עושה מעשהו לשם שמים, ובוה גדול המעשה מן העושה אולם מאת כל איש אשר ידבט לבו אדם הנותן בנדיבות לב ובעין יפה, מאי שכוה תקחו את תרומתי אתם בעצמכם, שהרי אין כאן חשש דלא תחמוד, שמא יתן מחמת אונס כיסופא, ובאופן זה מצוה בו יותר מבשלוחו כיון שיותר מה שבעה"ב עושה עם העני העני עושה עם בעה"ב אם כן המקבל עושה המצוה וראוי לעשותו בעצמו.

(מחזה אברהם)

במדרש איתא בשעה שהקדימו ישראל נעשה ונשמע מיד אמר הקב"ה ויקחו לי תרומה, וצ"ב, ונל"פ ונדקדק עוד על מה דבפרשתן כתיב ויקחו לי תרומה ובפר' ויקהל כתיב להיפוך תרומה לה, אמנם י"ל עפי"מ שאמרו חז"ל (גדרים י.) שלא יאמר אדם לה' עולה דכתיב אדם כי יקריב מכם קרבן לה', וכתב הרא"ש הטעם דשמא אחרי שיזכיר ש"ש ימלך ויחזור בו ונמצא שהוציא שם שמים לבטלה, ובשלה"ק פ"י הטעם דשמא קדם גמר דבריו ימות ונמצא שהוציא ש"ש לבטלה. ויש להביא ראיה לפי השלה"ק מן המקרא הזה שאמר הכתוב ויקחו לי תרומה, ופרש"י לי לשמי דמשמע שיאמר לה' תרומה, דלכאורה הוא נוגד לדברי הגמ' הנ"ל אך אם טעמו של דבר הוא כפי השלה"ק א"ש דטעם זה לא שייך כאן דאמרו חז"ל (שבת פ"ח.) בשעה שאמו ישראל נעשה ונשמע אמר הקב"ה מי גילה לבני רזו זה שמלאכי השרת משתמשים בו, ואיתא במדרש דמטעם זה אמר הקב"ה למלאך המות שאין לו רשות לשלוט בישראל אלא יהיו חיים וקיימים כמלאכי השרת, וכיון דבאותו זמן שאמרו ישראל נעשה ונשמע נאמרה פר' תרומה אין קפידא אם יקדימו להקדים את ה' תחילה ויאמרו לה' תרומה כי בעת ההוא לא היה פחד ואימת מות בהיות כולם כבני עליון חיים וקיימים. וז"ש המדרש בשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע מי"ד אמר הקב"ה ויקחו לי תרומה שדייקא באותו שעה אמר להם הקב"ה ויקחו לי תרומה דהיינו לה' תרומה כנ"ל, אבל בפר' ויקהל אחרי רדת משה מן ההר שכבר חבלו מעשיהם ויצא דבר מלכות מלפני מלכו של עולם ית"ש אכן כאדם תמותן או לא הותר להם להזכיר ה' תחילה שמא ימותו בניתיים ולכן שניה משה רבינו ע"ה את הסדר ואמר קחו מאתכם תרומה לה' שיקדימו תרומה קודם הזכרת ה'.

(בנין אריאל)

☆☆☆

ועורות תחשים, ופירש"י מין חיה ולא היתה אלא לשעה והרבה גונים היה לה לכך מתרגם ססגנא לפי ששש ומתפאר בטונים שלו, ויל"ד מניין לו לרשיז"ל שתיבת ססגנא היא פ"י על תיבת תחש דילמא כך שמו בלשון ארמי, ונראה דהנה ידוע דלכל הבהמות והחיות היה אדם הראשון קרא להם שמות, וכל נפש חיה אשר יקרא לו אדם שם הוא שמו לעולם, ואח"כ בדור הפלגה נתחדש הרבה לשונות ולשון ארמי גם כן נתחדש באותו זמן, והנה רשיז"ל כתב כאן דהתחש לא היתה אלא לשעה זו לצורך בניית המשכן, נמצא שבשעת דור הפלגה לא היה כלל תחש בעולם, ואם כן היה קשה ליה לרשיז"ל למה קרא אותו התרגום ססגנא ומניין לו לחדש שם זה על התחש הרי לא היה בעולם בשעה שנתחדש לשון ארמי, והו"ל לכתוב כלשון המקרא, ומש"ה כתב רשיז"ל לכך מתרגם ססגנא לפי שמתפאר וכו', אבל באמת אין זה השם של התחש כלשון ארמי כיון שלא היה בזמן שנתחדש לשון ארמי.

(דרוש שמואל)

הרשת והקרת

ענינים נפלאים, בסוגיות ובפולאים, שמקורותיהם בפרשת השבוע נמצאים

בענין איך יוצאין במצות אלא בדרך גדילתן

וכתב ע"ז המהרל"ח ואין להקשות לאותן המדקדקין דהרי הסכך לא הוי בדרך גדילתן, מדמוניהן מושכבים על התקרה, וכוונתו דהרי הסכך צריך שיהיו מדבר שגידולו מן הארץ, וא"כ לא שייכא בהכי סברת הטור הנ"ל דאדה"נ דבר שאין גידולו מן הארץ י"פסל לסיכוך, די"ל דהא שמונח לרוחב שפיר הוי דרך גדילתן, דגם לפעמים הוא גדל כך, ורק כשמעמידן צד התחתון למעלה לא הוי דרך גדילתו, עב"ל המהרל"ח.

הרי חזינן להדיא מדבריו דמה שמונח לרוחב שפיר מיקרי דרך גדילתן, וא"כ ה"ה לענין לולב. אמנם לדבריו יצא לנו דבר חדש שבאמת אם יניח הקנים מלמעלה למטה יהיה פסול באמת, כי זה וודאי לא דרך גדילתן, והוא תמוה כי לא מצאנו דין זה בכל הפוסקים.

☆

וממשיך הבנין שלמה דהמהרל"ח לא הביא שום ראיה לסברתו דאפי' אי מונח לרוחבו הוי דרך גדילתן, והוא מצא ראיה ברורה לזה, מהא דתניא ב"ה (ט.ו.) דהפכו לשופר ותקע בו לא יצא, ואמר ר' פפא עלה לא תימא שעשאו ככיתונתא (פירש"י כהפיכת חלוק לעשות פנימי חיצון), אלא שהרחיב את הקצר וקיצר את הרחב, מאי טעמא כדר' מתנה דכתיב והעברת דרך העברתו בענין וגו' ע"ש.

ומשמע דר' פפא לא בא אלא להוסיף דאפי' קיצר את הרחב והרחיב את הקצר נמי פסול, וגם בכהאי גוונא לא מיקרי דרך העברתו, אבל משמע מינה דאפי' בהפכיה לכיתונתא ג"כ אין פסולו רק משום דלא הוי דרך העברתו, ולכאורה הרי בהפכיה לכיתונתא בלא"ה פסול משום דלא הוי דרך גדילתו, ואמאי צריך קרא דהעברת דרך העברתו בעינן תיפוק ליה דבכל המצות בעי' שיהיו דרך גדילתן, ואע"פ דיש לדחות ולומר דאדה"נ ר' פפא סבר דבהפכיה לכיתונתא י"פסל משום דלא הוי דרך גדילתו, והוא בא להוסיף דאפי' אם רק שינה אותה י"פסל משום דרך העברה, מ"מ לא משמע הכי, דא"כ הול"ל ד' הגמ' בסוכה דבעי' דרך גדילתו, אלא וודאי דשלא בדרך גדילתו לא מיקרי אלא אם מהפך ראשו למטה ועיקרו למעלה, אבל זולת זה לא הוי שאינו דרך גדילתן.

בפרשתן (תרומה כו.ט) עצי שיטים עומדים, ובגמ' בסוכה (מ"ה:) א"ר חזקיה א"ר ירמיה משום ר' שמעון בר יוחאי כל המצות כולן אין אדם יוצא בהן אלא בדרך גדילתן, שנאמר עצי שיטים עומדים. פירש"י ב"ה כל המצות וכו' כגון קרשי המשכן, ועמודים, ולולב והדס וערבה. ובר"ה בדרך גדילתן וכו' פי' התחתון למטה והעליון למעלה, עב"ד. וכן איפסקא הלכתא בשו"ע או"ח (סי' תרנא סעי' ב') לגבי אתרוג ולולב, וכן פסק הרמב"ם בהל' לולב (פ"ו ה"ט).

☆

הנה בס' בכורי יעקב (מה גאון ר' יעקב עט"ע נ"ל בעל ערוך לנר) על הלכות לולב (סי' תרנא ס"ק יג) עלה ונסתפק אם יושבי אירופא יוצאין בד' מינים שגדלו בא"י אמעריקא ואוסטראליע שיושבין לצידנו ותחתינו, וכן אי אנשי אמעריקא יוצאין בד' מינים הגדלין באירופא, כי הרי ידוע מה שכתבו ספרי הטבע שרגליהם נגד רגלינו, ומה שאין נופלין נגד השמים, הוא מפני כח המשיכה ששם הכורא בארץ, וא"כ המינים שגדלו שם הם נוטלין אלו שגדלו באמעריקא לצאת בזה איפכא, הוא הפוך מדרך גדילתן, או דילמא כיון דנוטל בידו באופן שהגדל סמוך לארץ באירופא וכן יהי' כלפי מטה וראשו יהי' למעלה, מיקרי דרך גדילתו, ומסיים דמסתברא בדרך ב', עיי"ש.

☆

ובשו"ת בנין שלמה (סי' מה מהגאון ר' שלמה ז"ל דומ"ץ ווילנא) חקר בהאי דינא דבעינן שיהי' בדרך גדילתן, והפסול הוא דייקא אם הפכו ראשו למטה ועיקרו למעלה, אבל אם נטלן לרוחבן לית לן בה ויוצא בה ידי חובתן, דלפעמים כשגדל נמי מתפשט לצדדין, או דילמא דעיקר הקפידיא שיתלנו זקוף, דהיינו שיהיו דייקא ראשו למעלה ועיקרו למטה, אבל אם נטלו לרוחבן ג"כ אינו יוצא בה ידי חובתו. ומביא שבהגהות מהרל"ח (סי' תרל) כ' להדיא כסברא הראשונה, דהנה הטור כתב (או"ח שם) דיש מדקדקין כשעשוין דופן מקנים להעמידן דרך גדילתן, וכמו גבי לולב, ומסיים ע"ז הטור דאין צריכין כיון דהדפנות כשרין מכל דבר עב"ד, וכוונתו דאף דאינו מעמיד בדרך גדילתו, מ"מ לא גרע מאם עשה הדופן מדבר שאין גידולו מן הארץ כלל שהוא כשר לדפנות.

ועוד ראייה מביא מהא דפסק בשו"ע תקפ"ה (סעי' ב') דצריך שיהפוך השופר למעלה שנאמר עלה אלוקים בתרועה, והוא מדברי הרוקח והמהרי"ל, ומשמע דהוי רק אסמכתא ורמז, ולכאורה אמאי טמנו ברמז דבריהם, הרי הוי מצי למימר דחויב להופכו כלפי מעלה משום דהוא דרך גדילתו.

ואין לומר דהתם עיקר המצוה הוא השמיעה ולא התקיעה, וא"כ ליכא קפידא שיהי' דרך גדילתו, זה ראינו דוודאי איכא מצוה נמי בנטילה דהא מפקינן מקרא (בר"ה לד.) דצריך להעבירו ביד ואם הניחו ע"ג שום דבר ותקע לא יצא וכמו שפי' התוס' שם, וא"כ הרי חזינו דגבי שופר גם כן מצותו בנטילה, וא"כ פשוט נמי דבעי' ביה דרך גדילתו, א"כ למה צריך קרא דעלה אלוקים בתרועה, אלא וודאי דאי לאו האי קרא הוי אמנא דעיקר הקפידא שלא יהיה הפוך ממש, אבל אם הוא נוטה לצדדין ג"כ כשר מדין דרך גדילתו, ע"כ אתיא קרא דעלה אלוקים וכו' דבעי' דייקא כלפי מעלה.

☆

אמנם בסוף דבריו כתב דלכאורה אינו כן ולא כסברת המהר"ח דכשהוא לצדדין הוי דרך גדילתו, דהרי הגמ' יליף דין זה מקראי דפרשתן דכתיב ביה עצי שיטים "עומדים", א"כ אדרבא י"ל דעיקר הלימוד בא לאפוקי שלא יניח הקרשים לרוחבן אלא שיהיו עומדים דווקא, דאי נמיא דאתי למימר שלא יהפוך הקרשים למעלה למטה, אינו נככל כל כך בהמיעוט כיון דגם בהפיכתו הויא בכלל עומדים, וא"כ כשרצה למעט דייקא הפוכים היה לו להתבטא באופן אחר, אלא דמשמע להו לחז"ל דעומדים משמע כדרך גדילתו דייקא, ורוחבן נמי אימעיט מקראי, ודלא כסברת המהר"ב"ה, ואף שרש"י פי' התם דדרך גדילתו הוי התחתון למטה והעליון למעלה, מ"מ אין לדייק מלשונו דלרוחבן כשר, ד"ל דלרבותא נקטיה דאפי' הן עומדין, מ"מ כיון שמעמידן שלא כדרך גדילתן לא קרינן ביה עומדים.

☆

ועל עצם קושיות המהר"ח דהסכך לא הוי דרך גדילתו, ע"ז כתב הבנין שלמה דבלא"ה לא קשה ולא מידי דלא שייך דרך גדילתו אלא בדבר שדרך מצוותו הוא דרך עמידה כמו בדופן עקומה או בקרשי המשכן, או בד' מינים שנוטלין אותן בעמידה, ע"ז באה הצווי שיהיו עומדים דרך גדילתו, אבל בסכך דעכ"ח צריך להניחן דרך שכיבה ולעולם לא משכחת לה בהם דרך גדילתן ממש, דהעצים גדלים דרך עמידה והוא מניחן דרך שכיבה, הלכך לא בעי' ביה דרך גדילתו, וע"כ אפי' אם יהפוך העצים מלמטה למעלה בסיכוך יהיה כשר.

ובס' רביד הזהב (בפרשתן) ג"כ מיישב קושיות הב"ח (באו"ח סי' תרל סעי' יב) דהסכך אינו דרך גדילתו, דעד כאן לא הוצרכה תורה אלא ד' מינים שנוטלין בידו כמו קרשי המשכן עומדים, אבל סכך הוי קרוי, ולא שייכא בהא שום דרך גדילתו, ואילו היה מצווה ה' שיכסו את המשכן בקרשים מי שייך ביה דרך גדילתו, ומהאי טעמא גם בדפנות סגי במושכבים, ולא בעי' דרך גדילתן כמש"כ הטור (מובא לעיל), עיי"ש.

☆

ובבנין שלמה מדייק ברש"י בסוכה (שם) דרש"י כתב בד"ה כל המצות וכו' כגון קרשי המשכן והעמודים, ולולב והדס וערבה, ע"ש.

ולכאורה למה השמיט רש"י אתרוג דבעי' דרך גדילתו, ומשמע להדיא מדבריו דסבירא ליה דבאתרוג לא בעי' כלל דרך גדילתו, והטעם י"ל משום דאתרוג כשתולה באילן תלי ראשו למטה ועוקצו למעלה, והלכך גם כשהופכו הוי דרך גדילתו.

וסברא הזכיר המג"א (סי' תרנא ס"ק ז) וז"ל: ראשיהן למעלה ועיקרן למטה, ואע"ג דאתרוג תלוי באילן ועוקצו למעלה, מ"מ איקרי דרך גדילתו כשעוקצו למטה ע"ש, וא"כ י"ל דרש"י סבר כן באמת כיון שעוקצו למעלה כשגדל באילן, א"כ גם כשהופכו מיקרי דרך גדילתו. אמנם מד' הרמב"ם (שם) משמע להדיא דבעי' דרך גדילתו בכל הד' מינים.

☆

ובשדי חמד (מערכת ל' כלל קמא אות לג) מביא שהוא בעצם פלוגתא המובא במחצית השקל (ס"ק בא) שבדרכי משה איתא על המדקקים שלא להפוך הלולב כשמנענעים למטה כדי שיהי' דרך גדילתו, כתב שם ולפי"ז כשמהפך האתרוג קודם הברכה כדי שיהי' עובר לעשייתו, נמצא דאם יהפכו לצדדין דהיינו שהעוקץ יהי' לצדדיו לא מיקרי היפך לד' הדרכי משה.

אבל באלי' רבא כתב דגם זה מיקרי היפוך, וקצת משמע דבריו בד' המג"א (בס"ק ז).

וברוקח (הל' לולב סי' רט) איתא כשנוטל האתרוג יהי' זנוב או למעלה "או מן הצד", ואחר שיברך יהפוך הלולב והאתרוג דרך גדילתו, הרי מפורש דבצדדין לא מיקרי דרך גדילתו, וה"ה ללולב, עיי"ש.

ובשער הציון (על המשנ"ב שם אות יט) מביא ראייה לשיטה זו דבצדדין לא הוי דרך גדילתו, דהתוס' בסוכה (ל"א: ד"ה הואיל וכו' כתבו דכשגדלו הלולב שלא במינו אין זה חשיב כמוסיף על המינים, כיון דלא הוי כדרך גדילתו ע"ש, הרי שגם בשכיבה לא מיקרי דרך גדילתו, ע"ש.

בע"מ

הגנו מתכבדים בזה להזמין

את ציבור אוהדינו וידידינו תומכי מוסדותינו

למגבית השנתית

לשובת החזקת מוסדותינו הק'

קריאתינו המגששת בשעה הרת
נודל זו כשמוסדותינו הק' במצב
כספי קשה, מנשוי, מולו
לערת ה' בניגורום והמו שכם
אחד ליהחוקרת מוסדותינו
מפעל חייהם ומשאת נפשם
של מרגן רבותנו הקדושים
זיעועכ"א הנשיבת תחת דגלו
והדרכתו של"ק מן רבנו
הגדה"ק של"ס ז.

המנפם להשתתפותכם להגיל תורה ולהאריזה
הנהלת המוסדות וועד המגבית

שתתקיים אי"ה ברוב פאר והדר
במוצש"ק לסדר "ויקחו לי תרומה"
אור לה' אדר תשס"ט הבעל"ט

בשעה 8:30 בערב
באולמי "גרנד הול" רחוב כהנמן 111

הגרלה מיוחדת - זמן גורל

השנה תיערך אי"ה הגרלה נוספת ומיוחדת
על חליפה ג' חלקים ח"ב לכל אלו שהקדימו לבוא
בזמן והופיעו באולם עד השעה 9:30 בדיוק

"צפיין הקדימין אלגור"

בסיום ערב המגבית תיערך אי"ה הגרלות יקרי ערך לכל המשתתפים הנוכחים תומכים קבועים של מוסדותינו הק'

זוג פמוטים

סט ליל הסדר
כולל קערה, כוס של אליהו וסט ריקמה

מגילה מפוארת

עם נרתיק מפואר

סט קידוש

כולל בקבוק יין וגביע

סט טליתות

כולל טלית לשבת, לחול, טליתות קטנות 2 לשבת ו-1 לחול

שולחן עורך

כולל סט כלים מפואר וסט ליקר + 6 כוסות

פריזער

שש מגירות

סט הדלקת גרות

כולל קנדלברה, מגש מחזיק גפרורים וקופת צדקה

שי נאה ומזכרת נצח יחולקו כאות הוקרה לכל תומכי המוסדות

פניני התורה

פנינים וחידושים בגמרא מס' שבועות הנלמד במסגרת חבורת "יסודי התורה"

נר"נ ע"י אחד המגיל"ש

מזל אדר דגים

החיוגי ומתקדמים ומתים, כך בני ישראל שמור בקרבם חום החיוני רק בעת שעוסקים בתורה, ובהפרשם מן התורה סר מדם חום החיוני ומתקדמים ומתים. לכן כאשר לא השיב המנוגא תשובה נכונה אמרו לו לאו "המנוגא" את, כלומר החום סר ממך, אלא קרטונא כי כבר נתקדר חומו.

והנה בסוגיין שרוב המנוגא השיב לרבי יהודה תשובה נכונה, א"ל "המנוגא את", ששוב זכה לשמו הראשון המנוגא, שמשמעו חם נוגא, כי חום החיים שמור בקרבך ולא פרשת מדברי תורה.

*

"מזל אדר דגים" - אפ"ל דבא לרמוז דכלל ישראל זכו בחודש אדר להגיע למדרגה זו שנמשלים לדגים, וכשם שהדגים חיותם רק במים, וכשיוצאים מן המים מיד הם מתים, כך כלל ישראל חיותם הוא רק כשולומדים תורה הנמשלה למים, וכשפורשים מן התורה מיד נחשבים כמתים.

דהנה בקבלת התורה על הר סיני כתיב "ויתיצבו בתחתית ההר", ודרשו רז"ל מלמד שכפה הקב"ה עליהן הדר כגיגית, ואמר להן אם אתן מקבלין את התורה מוטב, ואם לאו שם תהא קבורתכם", והיינו שקבלו את התורה בכפיה, ולא זכו עדיין להגיע למדרגה של אהבת התורה ולהרגיש שהתורה זו החיות של האדם. נוהא דאמרו נעשה ונשטע מבוואר בתוס' דחיינו רק על תורה שבכתב עיי"ש.

אבל בימי אחשורוש - בחודש אדר - זכו ישראל לקבלת התורה מאהבה, כמו שאמרו חז"ל "הדר קבלוהו בימי אחשורוש", והיינו משום שנעשה להם נס שניצלו ממות לחיים, והנס היה על ידי שצמו שלשה ימים ועשו תשובה ולמדו תורה, ועי"ז הגיע להכרה זו שכלל ישראל נמשלים לדגים שאין חיותם אלא במים, כך כלל ישראל אין חיותם אלא ע"י התורה הנמשלה למים.

זה מרומנו בדרשת חז"ל (מגילה דף ט"ז) "ליהודים היתה אורה - זו תורה" פירש שזכו להגיע הכרה זו שהתורה זו "האור" והחיות של האדם, ובלי התורה נחשבים כמתים.

בגמרא (ל"ד.) **יתיב רב המנוגא קמיה דרב יהודה** ישב רב המנוגא לפני רבי יהודה רבו, ו**יתיב רב יהודה וקא מיבעיא ליה** וישב רבי יהודה ושאל: אמר להביו מנה מניתיך בהלואה **בפני פלוני ופלוני**. ועדים רואין אותו מבחוץ ולא חסר הנתבע שהם נמצאים שם, וכאו והעידו שהתובע אכן מנה מנה ליד הנתבע **מאי** מה הדין האם חייב לפרוע או לא.

רב המנוגא משיב: **אמר ליה רב המנוגא** לרבי יהודה והלה הנתבע **מה טוען** בטרם בא העידים **אי אמר לא** היו **דברים מעולם** לא מניתי מנה מעולם חייב לשלם שהרי העידים שראו שמנה לו מבחישים את טענתו, ולא עוד אלא **הוחזק כפרן** על אותה מנה, ולכן לאחר שייצא מבית דין צריך לפרוע את המנה לתובע דוקא בפני עדים, ואינו נאמן עוד בשבועה, מאידך **אי אמר** הנתבע מתחילה **אין שקלי ודידי שקלי** אכן נטלתי ממנו מנה, אבל את שלי נטלתי **כי אתי עדים מאי** הוי מה יש, נאמין לנתבע ויהיה פטור מלשלם, שהרי טענתו מתאימה לסיפורם של העידים, ואין לו אלא את דבריו נגד דברי התובע, והמוציא מחביו עליו הראיה.

תגובת רב יהודה: **אמר ליה** רב יהודה לרב המנוגא תלמידו **המנוגא, את עול** אתה ראוי להיכנס לבית המדרש שאתה מחכים את רבך **תא** בא.

*

והנה יש להבין הטעם שאמר לו רבי יהודה "המנוגא את" ששמו המנוגא, וכי לא ידע מה שמו. ואפ"ל בהקדם מה שלמדנו בגמרא (קידושין דף כ"ה.) דזקני העיר נזוניא שאלו לרב המנוגא שאלה ולא ידע להשיב, אמרו לו הזקנים לרב המנוגא מה שמך, אמר להו המנוגא, אמרו ליה הזקנים לאו "המנוגא" ראוי לקרוא לך, אלא "קרטונא".

וכתבו התוס' (שם ד"ה המנוגא קרטונא) ור"ה פירש אתה אומר "המנוגא" היינו חם נוגא - דג חם, ואין כאן אלא "קר נוגא" - דג שהוא קר עכ"ל.

ובספר עין אליהו כתב לפרש דברי התוס' "המנוגא דג חם, קרטונא דג קר", על פי מה דאיתא בגמרא (עבודה זרה ג') "למה נמשלו בני ישראל לדגים שבים, מה דגים שבים כיון שעולים ליבשה מתים, אף בני אדם שפורשים מן התורה והמצוה מיד מתים.

ופירושו שכמו הדגים אשר חום החיוני נמצא בקרבם רק במים, ובעלותם ליבשה יסור מהם חום

שבת של מי היתה

במסגרת מפעל "החזקת מלמד"

בשם אלפי בני ציון תלמידי המוסדות, ובשם מצדיקי הרבים אלו מלמדי תינוקות, שלוחה ברכתינו לכבוד הני אנשי שם קרואי מועד, אשר משמים וכו בזכות של כיתה שע"י מוסדותינו הק', ובעזרתם נוכל להחזיק מעמד, לחנך צאצאינו ע"ד המסורה לנו מרבוחה"ק על טהרת הקודש

פרשת תרומה

מדיה שמואל דייטש הי"ו

הר"ר מרדכי מנחם שווארטץ שליט"א
הר"ר עזרא בנעט שליט"א

מדיה נחמן פריינד ני"ו

הר"ר משה ברוך כץ שליט"א

מדיה יואל פרנס הי"ו

הר"ר משה יוחנן קליין שליט"א

מדיה הלל אלימלך שפיטצער הי"ו

הר"ר משה ראטה שליט"א

מדיה משה אהרן פריעדמאן הי"ו

הר"ר נפתלי יעקב פאלאטשעק שליט"א

מדיה יוסף באירה הי"ו

הר"ר צבי יודא ווייס שליט"א

הר"ר נפתלי צבי בראדי שליט"א

מדיה שמואל בערגער הי"ו

הר"ר שאול יחזקאל שווארטץ שליט"א

מדיה ליפא וואלף פרינקל הי"ו

הר"ר שמואל אלטער בנעט שליט"א

מדיה שלמה פארגעס הי"ו

הר"ר יואל גרינוואלד שליט"א

הר"ר שמעון יואל בראך שליט"א

מדיה דוד ראזענבוים הי"ו

הר"ר אברהם משה לאנדא שליט"א

מדיה מרדכי לייב לאנדא הי"ו

הר"ר אהרן ווייסהויז שליט"א

מדיה יואל ווייס ני"ו

הר"ר הערשל גראס שליט"א

מדיה אהרן שלמה אפעל הי"ו

הר"ר יואל וויינבערגער שליט"א

הר"ר שמואל שאול גרינוואלד שליט"א

מדיה בנימין זאב שווארטץ הי"ו

הר"ר יואל כץ שליט"א

מדיה יואל שווארטץ הי"ו

הר"ר יוסף מאיר שווארטץ שליט"א

מדיה יצחק עקשטיין הי"ו

הר"ר יעקב מאיר ראזענבערג שליט"א

הר"ר דוד שלמה וואנחאצקער שליט"א

מדיה עוזר נתנאל מאשקאוויטש הי"ו

הר"ר יעקב מיכאל הייל ברוין שליט"א

מדיה שלום לוי יצחק ווייסמאן הי"ו

הר"ר מנשה ברוך קליין שליט"א

זכות כל השעות של תורה ותפילה שנלמדו במסגרת הכיתה, יזקף לזכותכם לעד ולנצח נצחים, עץ חיים הוא למחזיקים בה ותומכיה מאושר.

שבת של מי היתה, שבת של רבי אלעזר בן עזריה היתה, ובמה היתה הגדה היום, אמרו לו בפרשת הקהל, ומה דרש בה, הקהל את העם האנשים והנשים והטף, אם אנשים באים ללמוד נשים באות לשמוע טף למה באין, "כדי ליתן שכר למביאייהו". (חגיגה ג.)

מפעל החזקת מלמד

שע"י הנהלת המוסדות, פה בארה"ק

**קיצור דינים, מפסקי הראשונים והאחרונים
עם תוספת ביאורים וטעמים שונים**

הוקים להורותם

הלכות ברכות (כה) דיני עיקר וטפל

נערך ונסדר ע"י הרב וחיאל מיכל אברהם פרידמאן שליט"א

קיצור מגילת הקודם

שני מיני מאכלים המעורבים יחד ומין אחד מהתערובת הוא אחד מחמשת מיני דגן - מברך רק מזונות ופוסט את כל התערובת, ואף אם המין דגן הוא רק מיעוט או טפל בהתערובת ושאר המינים הם הרוב ג"כ ברכתו מזונות (סי' ר"ד ס"ב, סי' ר"ח ס"ב שו"ע ואחרונים, וטעם הדבר דח"ל יחסו חשיבות מיוחדת לחמשת מיני דגן כיון שהם משביעים והם חשובים שעושים מהם פת לכן קבעו דל מאכל שיש בו מה' מיני דגן נעשה הדגן לעיקר התבשיל ומברכים עליו).

טשולנט - המעורב בו גריסים

טשולנט שנעשה מקטניות [באנדלעך] וגריסים - לדעת הרבה אחרונים מברכים רק מזונות, כיון שהגריסים ברכתם מזונות, וכל תבשיל שמעורב בו מה' מיני דגן מברך עליו מזונות (פמ"ג דה"ח הובא במשנ"ב סי' ר"ב סק"א) דב' מינים המעורבים אף של מין ומין ניכר בפני עצמו ג"כ אזלנן בתר המין דגן שהוא העיקר ומברכים רק מזונות אף שהדגן מיעוט הוא, וכן הכריע המשנ"ב למעשה מדין ספק ברכות לקולא) ודעת כמה אחרונים דמברך על כל מין ומין בפני עצמו ברכתו הראויה (הי"א מובא במשנ"ב שם, דכיון שכל מין ניכר בפני עצמו לא נעשה טפל מין אחד לשני. ובשו"ת קק לודד (ס' נ"ד) מצד דאפי' להפמ"ג ודה"ח שהבאנו דהסבורים שאף בשכל מין ניכר בפני' ג"כ מתבטל מין אחד לשני, עכ"ז בתבשיל הטשולנט יוח דמברכים ב' ברכות, והטעם דדוקא היכא שמצד כוונתו אין אחד עיקר יותר מחבירו בזה אזלי' בתר המין דגן אפי' הוא המיעוט, אבל היכא שמחשבתו ניכרת שאצלו העיקר הוא המין האחר כמו בנידון דיון שהמין דגן הוא רק מיעוטא דמיעוטא ואינו יחד עם המין אחר אלא עומד בפני עצמו בכה"ג לא מסתבר שהמין השני תיבטל למין דגן).

והרבה נוהגים לברך ב' ברכות, וטוב לברך קודם על הקטניות או התפוא' ואח"כ לברך על הגריסים (דאם יבדך קודם מזונות על הגריסים הרי הוא נכנס בספק ברכה דשמה פטר כבר את הקטניות משא"כ אם מברך קודם על הקטניות וודאי דאינו פוסט את הגריסים).

אם המין דגן עומד בפני עצמו ממש, דהיינו שיש בו פשטידא מקמח [מעל קוגל] ובדרך כלל היא מונחת בפני עצמה - וודאי דאינו פוסטת בברכתה את הקטניות והתפוא'.

מרק עם שקדי מרק, לאקשן, קרוטונים

מרק שיש בו מיני מזונות - תלוי הדבר בכמות שניתן במרק ממיני המזונות דהיינו - אם נתן לתוכו כמות מרובה ממיני הדגן, כך שסתמא עיקר כוונת האדם באכילתו הוא בשביל שניהם הן בשביל המרק והן בשביל המזונות - מברך מזונות על הדגן ופוסט המרק (כדמבאר במשנ"ב סי' ר"ה סק"א, דהמזונות פוסטים את המרק מדין עיקר וטפל, דהמים בטלים למזונות).

ואם הניח במרק כמות מועטת ממיני המזונות ביחס למרק, כך שעיקר כוונת אכילתו הוא רק בשביל המרק ומיני המזונות באים רק ללפת את המרק כדמצוי בדרך כלל כשמניחים שקדי מרק, קרוטונים (זכרתי בוא מיני מזונות), לאקשן במרק, דעיקר כוונתו הוא בשביל המרק ומיני הדגן הם רק בכדי להטעים את האכילה, מברך על המרק ברכתו הראויה [דהיינו בסתם מרק מברך שהכל, ובמרק ירקות מברך האדמה], ועל המיני דגן מברך מזונות (משנ"ב סי' ר"ה סק"א, סי' ר"ח סק"א).

ויברך קודם על המרק ואח"כ על המיני מזונות (שם, כיון דאם יברך קודם על המזונות אזי יכנס לספק ברכה דשמה המזונות פוסטים המים) ובחיי אדם (כלל נ"ד סעי' ט"ז) כתב דיותר טוב לברך שהכל על דבר אחר ופוסט את הרוטב.

מרק עם קניידלעך

האוכל מרק שיש בו קניידלעך, דבדרך כלל מניחים במרק מעט קניידלעך, מברך על שניהם, ויברך קודם על המרק ברכתו הראויה [בסתם מרק שהכל, ובמרק ירקות אדמה] ואח"כ יברך מזונות על הקניידלעך, והרוצה להחמיר יברך שהכל על מין אחר ויפוסט המרק (וכנ"ל בשם החי"א).

ברכה אחתה - האוכל מרק ובו מיני דגן [לאקשן, קניידלעך, שקדי מרק, קרוטונים] אם אוכל ממיני הדגן שיעור כזית בכדי אכילת פרס [דהיינו ממין הדגן שיעור כגודל קופסת גפרורים בתוך 4 מינוט] מברך על המחיה על הדגן, ובורא נפשות על המרק, ואם לא אכל מהם שיעור מברך רק בורא נפשות על המרק (משנ"ב סי' ר"ח ס"ק מ"ח).

ונכון לשער לפני אכילתו כמות המיני דגן שיאכל בצירוף זמן האכילה בכדי שלא יכנס לספק ברכה. וכמו כן במאכל הטשולנט ה"ל מברך על המחיה רק כשאכל כזית מהגריסים בתוך ד' מינוט.

תולדותיהם של צדיקים ומעשיהם הטובים
של בעלי ההילולא אשר בשמותם נקובים

הגה"ק רבי יצחק אייזיק בן רבי משה יחזקאל טובי זי"ע מקאליב
יומא דהילולא ז' אדר (תקפ"א)

הגה"ק רבי יצחק אייזיק מקאליב זי"ע נולד בשנת תקי"א בעיר סערענטש לאביו רבי משה יחזקאל ז"ל, בילדותו נתייתם מאביו, והוטל עליו עול פרנסת המשפחה והיה רועה את האווזים, בעת ההוא סיבב בארץ אונגארין הרה"ק ר' לייב שרה"ס זי"ע כדרכו בקודש ופגע בהילד ומיד הכיר את שורש נשמתו הגבוהה, ומד הלך לבית אמו וביקש ממנה שתמסור לו את בנה הנער והוא יגדל אותו כראוי, ואף נתן לה סכום הגון לפרנסתה, לאחר שהאם נתנה הסכמתה לקחו עמו הניקלשבורג לשיבתו של הרה"ק הרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג זי"ע באמרו לו: הנה הבאתי לך נשמה גבוהה וקדושה מהיכל הנגינה וסודאי יראה מר לעשותה כלי שלם בכל המעלות, ואכן כעבור כמה שנים גדל לתפארת כגאון אדיר בכל מקצועות התורה ושמעו הלך בכל המדינות.

בתחילה לא רצה להימנות לרב ואב"ד ומאס סבנות וישב על התורה והעבודה וחי חיי צער ברוחק גדול בעיר סערענטש, בעת ההוא ישב בקאליב איש מורם מעם צדיק והסיד וגביר אדיר ר' יעקב פיש זצ"ל וה הצליח דרכו שהי אצלו תורה וגדולה במקום אחד וזכה לשם טוב בכל הסביבה עד שעלה מעלה ונעשה לראש היהודים בארץ, והבחין בהרה"ק ר' יצחק אייזיק כי איש קדוש עובר לפניו קדוש וטהור ובראתו את הדחק אשר שרוי בתוך ביתו בא לעזרתו ובמלו חסדים טובים ע"י הלוואת כסף מבלי לתת זמן פרעון לחובותיו, וכל חובותיו כתב על ספר עד שנצברו לסכום גדול, ור' יעקב הנ"ל החליט בנפשו כי לא זו הדרך שישב בביתו על התורה, אלא לירד מן ההר אל העם ולהתמנות לרב ואב"ד, ובא אליו במרמה ואמר לו היות שנצטבר סכום גדול וצריך הוא את הכסף, התחיל ר' יצחק אייזיק להתחנן לפניו שאין לו כסף עכשו וימתין קצת, אך ר' יעקב לא רצה לשמוע עד שבאו לעמק השוה כי באם יקבל עליו דבנות בעיר קאליב יאות לו למחול כל חובותיו, וכראתו ר' יצחק אייזיק את מצבו נעתר לקבל את משרת הרבנות אף שהיה נגד רצונו ובשנת תקמ"ב נתקבל לשמש כרב ואב"ד קאליב וגליל סאבאלטש, ומצורתו היתה פרוסה על כל המדינה, וגדולות ונעזרות פעל בעיר קאליב וכידוע שהרה"ק מצאנו שאף מאוד להתמנות לרב ואב"ד קאליב אחר פטירתו של ר' אייזיקל באמרו שג' פרסאות סביבות העיר קאליב אפשר להרגיש קדושת המקום שנתקדש ע"י עבודתו הקדושה של ר' אייזיקל זי"ע

בשנת השבעים לחייו עלתה נשמתו לגנוי מרומים עם צאת השבת ביום פטירתו של הרועה הנאמן משה רבינו ע"ה יום ז' אדר שנת תקפ"א ומנו"כ בקאליב.

בצל רבותיו

כאמור למד אצל הרה"ק ר' שמעלקא מניקלשבורג זי"ע משך כמה שנים בקדושה ובטהרה, ומסר לו אחד מתלמידיו הגה"ק ר' ברוך שהי אב"ד קאליב לפני ר' אייזיקל שילמד אתו, ולמדו ביד תורה וחסידות, וספג בקדו ש"ס ופוסקס ראשונים ואחרונים מדרשים וזוהר עד שהשלים עצמו בכל מכמני התורה סאוד הגדולים אשר בארץ ונתחבב מאד בעיני רבו וכשהי בן שלושים שנה רצה לקחת אותו לחתן עבור בתו, ושלא מעתב חתום ביד ר' ברוך למסור לר' יצחק אייזיק והוא בחזק קדשו לפני פתחו את המכתב אמר לר' ברוך כהאי לישנא: "לי לא, לך כף" (היינו שחנן המכתב אינו מיועד לי אלא לך) וכאשר החזיר ר' ברוך את המכתב ביד ר' שמעלקא בתוספת

הערה של ר' יצחק אייזיק חרה לו ר' שמעלקא לפתוח את המכתב ובה הי' כרוב אשר רוצה לקחתו לחתן לברת ואז נעשה השידוכין עם ר' ברוך.
פע"א איקלע הרה"ק ר' אלימלך מליזענסק אצל הרה"ק ר' שמעלקא והציג את ר' יצחק אייזיקל לפני ר' אלימלך ואמר לו: הביש בתלמידי זה אם ראוי להיות מוה הוראה בישראל, והרים ר' אלימלך את עיניו והסתכל ב מראש ועד רגליו, אחי"כ כתב ר' שמעלקא הורמט וחתם עצמו על הצבת וגם ר' אלימלך חתם עצמו עליה מבלי לתהות על קקונו, כי רק בראיה בעלמא הבחין וראה עליו שראוי להיות מוה הוראה בישראל ולהמנות לדבן ומדריכין של ישראל, ומני אז דבקה נפש הק בודבי ר' אלימלך ונסע אליו להסתופף בצל קדש

עד כי נתעלה מעלה כחד מבני העליה של ההיכלא קדישא של הרביר' אלימלך זי"ע.

פעם כאשר היה בליוענסק על פרשת בא אמר לו ר' אלימלך שבעת שיאמר תורה בל יהיה אתו כי טעם כמס עמו, אולם הוא לא רצה לילך משם, ויה כאשר פתח ר' אלימלך את פיו באמירת תורה, קפץ ר' יצחק אייזיק מלפני השולחן התחיל לרוץ בבית אפה ואנה והגיד את ההלל בקל צעקות, ותמחו כל העומדים שם עד שהסביד להם כי עיי' אמירת תורה מפרשת השבוע עיי' רבו הקדוש משך עליו כל כך התלהבות הקדושה עד שנדמה לו כאילו הוא מקריב קרבן פסח.

כמו כן היה מאוד דביק בר' אלימלך ועסק הדבה בתורתו ויגע עצמו הדבה ליהוד לעומק דבריו עד שרצה לעשות חיבור על ספה"ק נועם אלימלך.

ויעתר יצח"ק

עבודתו הק' שבלב זו תפילה היה במסירות נפש ממש ובכל לבו ונפשו כי ידוע שכל ימיו היה מלא יסורים ומכאובים, ועכ"ז התגבר כארי לעבוד את עבודת בורא ביחודים והתפשטות הגשמיות, וקלו היה קול ערב ונעים במתיקת נפלאה, כמו שידוע שדרך עבודתו הי' בשיחה ובזמרה, ולא רק בני העליה ראו התפלא מעבודתו, אלא אפילו הגוים היו מלאים התפעלות מזה.

ודרך זו קבל מרבו הרה"ק ר' שמעלקא והעיד שרבו זכה בחוב חמרתו להשיג את כל השירים שניגנו הלויים בבית"ק, ומסופר על הרה"ק ר' אייזיק'ל מוידוטיטש זי"ע שפעם היה מנגן את אוד מניגוניו ואמר שבכח הניגון הזה להחזיר את הטרם שבטחי ישראל והוא מסוגל להחזיר בתשובה ולקרב הלבבות של ישראל לאביהם שבשמים, ומלאכים ושרפים רעו בעת שהרה"ק ר' אייזיק'ל מקאלב יש אתו.

בקאלב היה דר רופא גחול, פע"א עבר על בית מדרש של הרה"ק מקאלב בשעה שהתפלל וכשמעו את תפילתו אמר: "דאס מוז זיין גבורות ה', דער מענטש האט דאך נישט קיין לינגעך", כי ידע את מצב בריאותו.

איש נגיד אחד היה רגיל לנסוע אל הרה"ק ר' יצחק אייזיק מקאלב זי"ע על ימי ר"ה מידי שנה בשנה, כי תפילתו בכלל ותפילת הנתנה תוקף שלו בפרט היו ערבים עליו עד מאוד והי' חפץ מאוד ליקח עמו גם את אשתו לקאלב, למען תשמע גם היא את נעימות תפילת ונתנה תוקף של הצדיק, אך בכל פעם הי' לה איזה סיבה אשר מנעה ממנה מלבוא לקאלוב על ראש השנה, ולא אישיתית מלתא שתוכל לשמוע זאת מפה קדש, ויהי היום, באמצע זמן החורף קוד ושלג נודמן לפני הרה"ק מקאלוב מצוה של הכנסת כלה, ונסע לדרך לאסוף ולקבץ נדבות בני ישראל, הגיע ובא אל עיזה של ארתו נגיד וחסד, כאשר בא הרה"ק אל ביתו וצל קודרתו לבקש ממנו טובה, עלה בדעתו של נגיד כי עתה עת מצוא והזדמנות טובה שתוכל אשתו להאזין ולשמוע את תפילת ונתנה תוקף של הרה"ק מקאלב, ותייעץ עמו בדבר זה לאמור שהיות שזכו שצדיק זה

בא לבית מלונם, ע"כ מה טוב היה להציע ולבקש ממנו שיאמר עתה הפיט ונתנה תוקף כמו ברה"ה, ותוכל לשמוע אל הריטה ואל התפילה, או תשבע מנעימות מניגוניו, ותראה עד כמה צדקו דבריו שכדאי והגון לסיוד למרחקים למען לשמוע תפילה נעימה ויפה כזו, אך איך ירהיב בנפשו לבקש מלפניו כזאת אשר בימי טבת ושבת יען ויאמר ונתנה תוקף קדשת היום, דוגמת ר"ה איום ונורא הלא לצחוק יחשב, אמנם לאשר שהוא עוסק כעת בדרך מצוה לקבץ כסף נדבות ישראל, ובגלל זה צריך לטרות זמן רב בטרחא מרום, עד שיקבץ את הכסף הנדרש, על כן יציע לתת לו מכיס כל הסכום בפע"א באופן שלא יצטרך לנדוד עוד, רק אז יוכל ליסע לביתו וכל טוב ביה, ביום יעשה זאת רק בתנאי שהצדיק מלא בקשתו זאת, העצה הוטבה בעיני אשתו, והוא נכנס אל הרה"ק והציע לפניו את כל אשר גמרו בדעתם, ואשר עיי' יהיה זה וזה נהנה, הצדיק ישג את שאלתו ובקשתו די כסף אשר יחסר לו לדבר מצוה אשר קבל עליו, וגם הוא ישיג מטרתו רצונו וחפצו שאשתו תשמע את נעימת קודש של תפלת הרה"ק על ונתנה תוקף, ויה כאשר שמע הרה"ק מקאלב את ההצעה הזו לא דחה איתה על אתה, רק השיב לו כי עוד צריך להתיישב בדרך, ולמחר ישוב לו מענה, האיש יצא שמח וטוב לב, ויספר לאשתו כי יש תקוה שישגי את מבוקשו ורק צריך עוד להתיישב ומחר יהיה האות הזה, והי' ממחרת נכנס אל הרה"ק לשמוע ממנו איך נגמד הדבר אצלו לטובה, והרה"ק השיב לו: הן אמת שלדבר גחול היה נחשב אצלי לקבל כל הסכום הנדרש בפעם אחת, שעיי' הייתי מרוח זמן הרבה שלא אצטרך לבלות כל כך זמן ולהתבטל מדברי תורה, ומה גם הייתי חוסך לעצמי הדבה טירחא טלטלי גברא ודחלשא דאורחא, אך נתיישבתי בדעתי "אז ווען אייזיק זינגט ונתנה תוקף קומען זיך צוזאם די פמליא של מעלה, און ביי ומלאכים יחפצו ציטערן די מלאכים באמת, נו איז דענטסטאל דבר בעת ר"ה און י"ב, אבער איצט ווען איך וועל מטריח זיין אין איין פראסטן וואכן טאג די פמליא של מעלה, און די מלאכים ווען ביי מיר זאגן ונתנה תוקף, זה אל זה ישאלו מה זה ועל מה זה הרעש והרעדה עתה, ויאמר: אייזיק ברוך געלט, פארדעם זאגט עד ונתנה תוקף, ויאמח המלאכים: אוי, רק בשביל מעות הטרח והרעיד אותנו כל כך, וגם אני אתבייש מפניהם, אז וועגן דריי הונדערט רייניש זאל איך מטריח זיין כל צבא מרום צו ציטערן פאר פחד, ע"כ אני מונע מזה וחלילה לי מעשת סדר הזה.

ויהי כנגן המנגן

יהי ידוע בניגוני הנפלאים בשפת אידיש ואונגארש מלאים רגש שהוציאו מחול אל הקודש, שפעם הגיע לאזניו איך שרועה צאן אוד שר בחליל שלו הניגון הידוע של "וואלד וואלד ווי גרויס ביסט, רויז רויז ווי ווייט ביסט...". נתן לו הרה"ק מקאלוב מטבע וביקש ממנו שישיר עוד הפעם ואח"כ זרק איע' על הארץ והתחיל לנגן בלב מלא רגש בניגונו של הרועה את המלים "גלות גלות ווי גרויס ביסט" ושם ביקש

צרות בני ישראל, אבל היום כשבאתי ראיתי שהרה"ק מקאליב כבר בוכה על צחת בני ישראל.
 גם הרה"ק ר' שלום אליעזר מראצפערט זי"ע היה רגיל לבוא על החלולא, ומסופר שבמימי הונם בא על ז' אדר לקאליב ואמר בזה"ל "דא רעדט דעם צאנזער רב'ס אַ קינט, כלל ישראל דארף אַ ישועה, ודלך משם, גם רביה"ק זי"ע הי רגיל לנסוע לקאליב על ז' אדר, ופענא אמר שאם יגמח כל ספר תהלים על ציונו יפעלו כל הישועה, ואם חצי ספר תהלים יפעלו חצי ישועה, ולפלא לציין כי האהל הבנוי על הקבר הוא צר ונמוך מאוד ובכל זאת נכנסו שמה בכל שנה המוני בני ישראל, וגם לא ניזק שם אדם מעולם.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מהרועה שישדר נגזו אמנם כבר לא ידע לשררו כי נשכח ממנו לגמרי, אז אמר למקורביו שניגזו זה שררו בני ישראל על נהרות בבל, ומסופר שכאשר שמע הרה"ק מראפשיץ פעם ניגזו זה נענה ואמר: בשעה שהרה"ק מקאליב משודר ניגזו זה או נעשה רעש בעולמות העליונים, וכיתות כיתות של מלאכי רחמים באים לקבל פני הרה"ק ר' לייב שרה'ס בהיכל שבמרומם והם משבחים אותו ואומרים: ברוך שנתן לנו את תפיש הקרה הזאת, כמו"כ נודעים שאר ניגזונו כמו "סאל א קאקאש נאר" אשר גם שמע מרועה וקנה אותו מאתו, וניגונים אלו נתפשטו בתפוצות ישראל גם נתחבו על דבבה צדיקים ויסופר שפענא בליל שב"ק אצל הרה"ק מצאנו אחרי שבכר מזוג את הכוס של קידוש ותחיל לנגן הניגון גלות וכו' משך כמה שעות בדביקת נפלאה, כן ידוע שרבותה"ק עצי התמרים היו רגילים לנגן ניגונים אלו, הקדושת זי"ט הי רגיל לנגן בפורים את הניגון "סאל א קאקאש", וגם באידיש "קרייען טוט שוין דער האך", וקום פטירתו ניגן את הפסוק "אלי אלי למה עזבתנו" בניגון זה, כמו"כ ידוע שרביה"ק בעל דברי יואל זי"ע הי רגיל דבב פעמים לנגן לעצמו את הניגון "גלות גלות" בעת אמירת התורה בסעודת רעוא דרעווין, וגם בשבת בבוקר היה רגיל לזמר "שבת קדש" בניגון זה, ולהבחיל"ח אצל מרן רבינו הק בעל ברך משה זי"ע הי נהוג לזמר את הניגון "סאל א קאקאש נאר" ביום הפרים.

ויגזו יצח"ק

נר אלוקים טרם יכה כאשר כבר עמזו סביב מיטת תלמידיו ובני ביתו, וציוה עליהם לאמר: הנני לבקש אתכם שלא יחרתו על המצבה כלום רק שני דברים בלבד, "היה יסל ללמוד את הדף, והיה ערליכער איד", כי כן העיד עליו אליה הנביא זכור לטוב, וכונתו היה שדרס היה לצאת מפעם לפעם על פני השדה יד עם ר' יעקב פיש זי"ע, פעם הגיע אליו איהו איש שחרו, וביקש מראייוקל איש להצית מקטרתו, ונענה לבקשתו, וכאשר הלך האיש הכה בדרך חזבה על כתיפו של ר' אייוקל וקרא ואמר: בעטשולעטש זשידיא (איש יהודי נאמן, ערליכער איד), וכאשר הלך לו, שאל ר' אייוקל את ר' יעקב, האתה יודע מי הי, הלא זה היה אליהו הנביא ז"ל, ובדבריו אלו העיד עלי שאני ערליכער איד.

תל תלפיות

ציונו הקדוש נעשתה לתל תלפיות שכל פיות אליה פונת, לשפך שום צקון לחשם ולבקש על נפשם, בפרט ביומא דהילולא נקבש ובאו אלפי אלפים מישראל להתפלל שמה, וגם צדיקי הדור כהרה"ק ר' אייוקל מזידיטש זי"ע, הרה"ק מצאנו זי"ע, הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע, הרה"ק ר' הערצקא מראצפערט זי"ע, ובכל שנה כשבא הרה"ק מראצפערט לציון הק אמר שם כל ספר תהלים כמה שעות בבכיות נוראות, ופענא כשבא היה שם דקות אחדות הלך לדרט, וכששאלוהו על זה אמר כי בכל שנה כשאני בא אני אומר כל ספר תהלים בבכיה רבה עד שאני רואה שגם הרה"ק מקאליב בוכה על

לוח ההילולא

ד' אדר

- ✦ האמורא רב אחאי בר רב הונא - ד"א רס"ו
- ✦ רבי ארי' לייב מראזונא - מפורסם בשם רבי לייב שרה'ס - תקנ"א

ה' אדר

- ✦ רבי זאב וואלף מטשאריני-אוסטראה בר נפתלי צבי - תקפ"ג

ז' אדר

- ✦ רבינו משה בן עמרם - בי"א תפ"ח
- ✦ רבי יצחק אייזיק מקאליב בר משה יחזקאל - תקפ"א

ח' אדר

- ✦ רבי אליהו הכהן בר אברהם שלמה (שבט מוסר) - תפ"ט

ט' אדר

- ✦ רבי שמואל שמעלקא קליין אב"ד סעליש (צורו החיים) בר יוסף - תרל"ה
- ✦ רבי יוסף ברוך מניישטאט בר קלונימוס קלמן הלוי מקראקא - תרכ"ז [אד"א]

י"א אדר

- ✦ רבי אליעזר ליפמאן בר אברהם (אביהם של הר"ר אלימלך והר"ר זושא)
- ✦ רבי חיים יוסף דוד אולואי בר רפאל יצחק זרחיה (חיד"א) - תקס"ו
- ✦ רבי שמואל שטראשון מווילנא בר יוסף (הג' הרש"ש) - תרע"ד
- ✦ רבי אברהם מסוכטשוב בר זאב נחום (אבני נור) - תרע"ד [אד"א]
- ✦ רבי יוסף ראזין מראגאטשאב בר אפרים פישל (שו"ת צפנת פענח) - תרצ"ו

עולת החודש

במסגרת מפעל "החזקת מלמד"

בשם אלפי בני ציון תלמידי המוסדות, ובשם מצדיקי הרבים אלו מלמדי תינוקות, שלוחה ברכתנו לכבוד הני אנשי שם קרואי מועד, אשר משמים וכו בזכות של כיתה שע"י מוסדותינו הק', ובעזרתם נוכל להחזיק מעמד, לחנך בצאצאיו ע"ד המסורה לנו מרבנותה"ק על טהרת הקודש

חודש אדר

מז"ה אהרן הערש הירש נייז

הר"ר מרדכי מנחם שווארטץ שליט"א
הר"ר עזרא בנעט שליט"א

מז"ה יצחק דוד לאדא הייז

הר"ר משה ברוך כץ שליט"א

מז"ה בערל זוייס הייז

הר"ר משה יוחנן קליין שליט"א

מז"ה יעקב זיאל פרידמאן הייז

הר"ר משה ראטה שליט"א

מז"ה ר' יצחק קיש הייז

הר"ר נפתלי יעקב פאלאטשעק שליט"א

מז"ה ישעיהו הערש פריינד הייז

הר"ר צבי יודא ווייס שליט"א

הר"ר נפתלי צבי בראדי שליט"א

מז"ה מאיר יעקב אטנדיג הייז

הר"ר שאול יחזקאל שווארטץ שליט"א

מז"ה שלמה יעקב מערץ הייז

הר"ר שמעון יואל בראך שליט"א

מז"ה מעביכל פריינד הייז

הר"ר אברהם משה לאנדא שליט"א

מז"ה בנציון אהרן ווערצבערגער הייז

הר"ר אהרן ווייסהויז שליט"א

מז"ה משה יוסף הירש הייז

הר"ר הערשל גראס שליט"א

מז"ה שמאל לייביש היינבערגער הייז

הר"ר יואל וויינבערגער שליט"א

הר"ר שמואל שאול גרינוואלד שליט"א

מז"ה גדליהו סעגערדין הייז

הר"ר יוסף מאיר שווארטץ שליט"א

מז"ה יצחק בערקאוויטש נייז

הר"ר יעקב מאיר ראזענבערג שליט"א

הר"ר דוד שלמה וואנחאצקער שליט"א

מז"ה אברהם זיאל שווארטץ הייז

הר"ר יעקב מיכאל הייל ברוין שליט"א

מז"ה יעקב קליין הייז

הר"ר מאיר חיים שישא שליט"א

מז"ה אברהם ווידער הייז

הר"ר מנשה ברוך קליין שליט"א

זכות כל השעות של תורה ותפילה שנלמדו במסגרת הכיתה, יזקף לזכותכם לעד ולנצח נצחים, עץ חיים הוא למחזיקים בה ותומכיה מאושר.

החודש הזה לכם, לכם לכל צרכיכם, עליכם ועל בניכם, וישלח ברכה ה' אליכם, להשפיע מעין הברכה כפעולתכם, הון ואושר בביתכם, תענוג ונחת כל ימי חייכם, ועומדת לעד צדקתכם.

מפעל החזקת מלמד

שע"י הנהלת המוסדות, פה בארה"ק

דבר בעתו

לקט אמרי קודש מפי צדיקי וקדושי עליינו בגודל קדושת הימים הבעל"ט וסגולתן

שבת הפסקה - חודש אדר

נראה לפרש הפסוק: "הן גאלתי אתכם אחרית כראשית" כי חודש אדר הוא אחרית לחדשי השנה, וחודש ניסן הוא ראשון לחדשי השנה, וזהו פני הפסוק הן גאלתי אתכם "אחרית", ר"ל שאוכל לגאול אתכם בחודש אדר שהוא אחרית לחדשים, "כראשית" ר"ל בבחינת ניסן שהוא ראשון לחדשים, והקב"ה ימחר לגאלינו בחודש זו וישלח לנו משיח צדקינו אבי"ד.

הרוצה שיתקיימו נכסיו יטע בהן אדר, הרוצה שיתקבלו תפילותיו יטע בהן אדר, פני תפללו ע"ז בר"ח אדר או יפלה את תפלתו שנאמר אדיר במרום הוא תפלה העומד ברומו של עולם ה' נעשה רחמים ויקחו לי תרומה, התפלות הנקרא תרומה שעומדים ברומו של עולם יקובלו. (דברי אמת)

באדר יש כח גדול לבניי שאפ"י בהבל פיהם בלבד ימתקו כל דינין והגבורות שלא ישלטו בעולם כלל. (מאור ושמש)

בשם רבו הקי' ז"ל פירש מה שאמרו חז"ל משנכנס אדר מרבין שפע לבניי ע"י שמחה, ומשנכנס אב מתמעטין שונאי ישראל ג"כ ע"י שמחה, ולא שיהיה ח"ו בעצבות ומרה שחורה, כי העצבות ר"ל מבטלת העבודות. (תורת שמעון)

שמעתי ממורי ז"ל (הייטב לב) שעיקר ושורש עבודת האיש הישראלי היא השמחה, והשמחה היא רפואה לגוף ולנפש, בחינת "אדר" כמאחז"ל (ביצה ט"ו) הרוצה שיתקיימו נכסיו יטע בהם אדר רוצה לומר נכסיו, קניני הגוף וקניני הנפש, אם רוצה שיתקיימו יטע בהם אדר, רצה לומר בחינת חודש אדר שמרבין בשמחה, (תענית כ"ט) וכמו שכתוב תחת אשר לא עבדת את ה' אלוךך בשמחה ובטוב לבב. (היין צדק)

כי לעשות מצות עשה צריך התלהבות וחמימות, ולהשמר מלא תעשה צריך קרירות ועצלות, ואם הקרירות והחמימות שבו תהיינה להיפוך, שהוא קר מעשות מצות עשה, וחם לבו לעבור עבירה, הרי זה הצנינים והפחים בדרך עקש, שומר נפשו ירחק מהם מרחק רב, כי ילך מנגד בשתיחה אל קצה האחר, את הצנינים לקררו מעשות עבירה, והפחים לעוררו לעשות טוב בהתלהבות רשפי אש, והנה הכל יפה בעתו להתעורר, לזה בחודש אשר הוא ממוצע בין החורף שהוא קר ובין הקיץ שהוא חם, וחודש אשר יש בו חמימות וקרירות, כמו כן צריך האדם לאחוז בזה ובוה, הקרירות לקררו מעשות עבירה, והחום לדר בר מצוה, לאחוז באהבה ויראה, בחינת חסד וגבורה.

בשב"ק פרשת תרומה ע"פ רוב השנים הוא שבת הפסקה בין פרשת שקלים לפרשת זכור, וי"ל דהנה ענין השקל הוא שהאדם צריך להיות שוקל תמיד מעשיו כמה פעמים הפסיק בעבודת השי"ת, וכיכר מיעוט ערכו, ואז יוכל לבוא לפני זכור, שהוא מחיית "עמלק" - שגימטריא ר"ם (רומז לגאווה) שידע שפלות עצמו שלא עשה עדיין כלום, ועי"ז יוכל לזכות לקץ הגאולה, כי כשתקח מספר "עמלק" - שהוא "רם" ממספר "שקל" נשאר "קץ", וזהו שרמזו חז"ל מה היו ההפסקות משמשות ליתן ריוח למשה להתבונן בין פרשה לפרשה, שעל ידי שמתבונן בהפסקה של פרשת שקלים לפרשת זכור כנ"ל הוא מקרב קץ הגאולה, ואז נתון "ריוח למשה" שיהיה הגואל לעתיד.

טעם למה הוא אחר שבת שקלים הפסקה, כי מחצית השקל הכוונה להשברת הנפש כנ"ל, ובאם רואה אדם בעצמו שנפשו נשבר אל יחשוב שהוא "גאָר פארטיג", רק יהיה אצלו כאילו לא עשה עוד עד עכשיו כלום, היינו הפסקה כמו שמתחיל עתה לעשות.

אמרתי על מאמר חז"ל כשנכנס אדר מרבין בשמחה כו' כי לכל דבר נותנין שלשים יום זמן ב"ד, וכבר אמרו חז"ל בניסן נגאלו ובניסן עתידין להיגאל, בשביל זה שלשים יום קודם ר"ח ניסן מרבין כל דבר המגיע תענוג להשכינה הקדושה, כמ"ש בזה"ק ע"פ כי בשמחה תצאו. (אור פני משה)

אמר הרה"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע אשר אם בני ישראל איחרו מצד איזה עיכוב מלעשות תשובה בחודש אלול ויכלו לשוב בחודש אדר ויקובל תשובתם ברחמים וברצון כמו באלול, ובוה פירש הרה"ק ר' שלום מקאמינקא זצ"ל הפסוק "לולא התמהמהנו כי עתה שבנו זה פעמיים", לולא אותיות אלול, אם התמהמה מלעשות תשובה באלול, אזי "עתה שבנו זה פעמיים" שאפשר לשוב בחודש אדר והוא חודש הייב (כמספר "זה"), פעמיים, דלפעמים הוא פעמיים, היינו כשנתעברה השנה, ע"כ דבריהם הקי'.

בשבת הסמוכה לאדר אמר הרה"ק רבי אברהם דוב מאוריטש זי"ע בסעודת שחרית, שבעת שאמר קדושת כתה, בפסוק "הן גאלתי אתכם אחרית כראשית" אמר לפרשו על פי מה שמעו מהרה"ק מבארדיטשוב זי"ע שאמר הפירוש בדברי הגמ' (ר"ה יא.) בניסן נגאלו ובניסן עתידין להיגאל, שלא דווקא ניסן, כי יכול להיות הגאולה בחודש אדר, רק שהגאולה תהיה בבחינת "ניסן", ועפ"י הקדמתו

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

פנימי — נט — בלתי מוגה

יום א' פרשת חיי שרה תשס"ט לפ"ק

ביקור בבית הגאון רבי שמואל אליעזר שטערן שליט"א

רב מערב העיר בני ברק – וחבר הכיד"צ של הגאון הגדול בעל שבט הלוי שליט"א

השיחה יכל בקרבו בירור בסוגיות:

בן נח ששבת ועשה מלאכה שאין צריכה לגופה - שמא יעבידנו במצות מילה - אי מילת עבדים חל על האדון או על העבד - אי אברהם נימול קודם או ילידי ביתו - ברכת להכניסו כשהאב אינו - האם על האב לעמוד בשעת המילה - בסוגיא דמתוך שהותרה לצורך וכו' - האם בן נח יכול לגרש אשתו ולשחרר עבדו - שמות אנשים ונשים לגבי גיטין וכתובות.

הגרש"א קיבל את פני רבינו בכבוד

והציג לפני רבינו את בניו וחתניו שליט"א

והמור"צ הרבנים הגאונים הירשונים על מדרין בבית החוראה של ואמר: מיר האבן דא עוסק געווען אינעם רבינעם פשעטלי פון פרייטיג צונאכט'ס וועגן גוי ששבת, רבי נתן אדלער מיטן התם סופר.¹

כ'האב ארוים גענומען די דרשות התם סופר (במדקמה), שטייט מאקע דארטן די טענה פון אוכל נפש ודלכאורה יו"ט שחל להיות בע"ש היו האבות יכולים לעשות מלאכת אוכל נפש, ואז יצאו די שניהם שגם לא שבתו ממלאכת, וגם לא עברו על איסור ביו"ט.

רבינו: דער אמת איז אז דאס וואס כ'האב געזאגט איז געווען תורת ארץ ישראל, פרייטיג צונאכט'ס פאר'ן גיין צום טיש איז מיר דאס איינגעפאלן.

סאיז מיר אויך קשה געווען די קשיא פון אוכל נפש, אינדערפרי האב איך נאכגעקוקט דעם התם סופר, און ער זאגט א אינטערעסאנטע זאך אז א בן נח מאר זיך נישט מאכן א מועד, אזוי ברענגט ער פונעם רמב"ם. וז"ל הרמב"ם (פי' מהל' מלכים ה"ט) גוי שקבע מועד לעצמו חייב מיתה אפילו מועד בעלמא.

און לויט דעם אפי' ווען דער בן נח מאכט א מלאכת אוכל נפש, מאר ער אויך נישט האלטן א מועד.

הגרש"א: לכאורה, כ'האב געהאט א קליינע הערה, אז אויב מ'זעט אנגעמען אזוי ווי די וואס האלטן (הפרשת דרכים דרוש א') אז אברהם אבינו איז געווארן א ישראל נאר נאך די מילה, איז דאך נישט שייך דער חשש פון שמא

1

רבינו הוכיח בליל שב"ק מש"כ בפרשת דרכים (דרוש השו"ן) הוכיח שהאבות קודם מתן תורה יצאו מכלל בני נח, מהא דאיתא במד"ש (כ"ד פ"ט ט"ו) ששמר יעקב השבת קודם שניתן. וקשה דהא קי"ל (סנהדרין ה"ג) עכו"ם ששבת חייב מיתה, שנאמר (פסאח ח"ב) יום ולילה לא ישבתו. ואם כן איך שמרו האבות את השבת, אלא ודאי מזה ראייה שיצאו מכלל בני נח אפילו להקל, עכ"ה.

וההפלאה בפנים יפות (פ"ה) דחה דבריו, דאין מזה ראייה, דלדין קי"ל היום הולך אחר הלילה, אבל גבי בן נח הלילה הולך אחר היום, ואם כן לילי שבתות לגבי בן נח שייך לרוב שבת ומוותר לשבות בו כיון שעבד ביום הששי, ויום השבת שובת כיון ששתיד לעבוד בליל מוצאי שבת קודש השייכת לבן נח לשבת, ואם כן שבת כישדאל ועבד כבן נח, הלא מוכח מידי, עכ"ה.

ובדעת סופר (לקיטוס פרשה ו'ה) הביא בשם מורו הגאון רבי נתן אדלער זלה"ה דעדיין יש להוכיח מיום טוב הסמוך לשבת ששמרו האבות כדאמרין (ויצא ה"ג) קיים אברהם אבינו כל התורה כולה אפילו עירוב תבשילין, ששבת אדם ביום הששי, עכ"ה.

יעבירנו,² ווייל דאס איז געווען פאר די מילה, און נאר נאך די מילה איז ער געווארן אישראל.

רבינו: די שאלה קען אבער זיין אזוי, אויב ער האט זיך קודם גע'מלט און נאכדעם איז ער געגאנגען זיי מל'ן מילת עבדיו שנמולו עמו] – ס'איז דאך א מחלוקת ווער ס'האט זיך קודם גע'מלט, ווייל ס'שטייט (בראשית יז, כז) וכל אנשי ביתו... נמולו אתו, צי קודם האט ער זיי גע'מלט און נאכדעם זיך, אדער קודם זיך און נאכדעם זיי, איז אויב ער האט זיך קודם גע'מלט איז דאך ווייטער שייך דער חשש פון שמא יעבירנו.

א' הנוכחים: דער רמב"ן (ס"פ ל"ד) זאגט אז אברהם אבינו האט קודם זיי גע'מלט, ווייל אויב וואלט ער זיך גע'מלט, וואלט ער געווען שוואך און ער וואלט זיי נישט געקענט מל'ן.

רבינו: באמת איז דא א מחלוקת און דעם ס'איז דא וואס זאגן אז קודם האט ער זיך גע'מלט, אלץ די הלכה פון החל יכול (בראשית יז, ט) ווי די גמרא זאגט און עבדה זרה (דף כז), אין אור החיים הק' (ס"פ ל"ד) שטייט טאקע אזוי.

*

רבינו: און אמת'ן, כ'האב אמאל געזאגט (ליל שב"ק וירא תשס"ג) א אנדערן תירוץ אויף די קשיא והאיך לא חשש אברהם לשמא יעבירנו כשנימול ביום הכיפורים, ס'איז דא א שמועס ביי מילת עבדים אויף וועמען ליגט די מצוה, צי אויפ'ן אדון צי אויפ'ן עבד, דער מנחת חינוך (מצוה ב' אות ט')

2

היינו שרבינו הוכיח את דברי הפרקי דרבי אליעזר (פ"ק כ"ט) שאברהם אבינו נמול ביום הכיפורים, איתא עצם עצם, נאמר כאן (בראשית י"ז כ"ו) בעצם היום הזה נימול אברהם, וכתבי (ויקרא כ"ג כ"ה) וכל מלאכה לא תעשו בשם היום הזה כי יום כיפורים הוא, וכל שנה ושנה הקב"ה רואה דם הברית של מילה של אברהם אבינו ומכפר על כל שוטותינו.

והעיר על זה בבנין חוד (פ' ל"א אות פה), ממה דאיתא בגמרא (ראש השנה כ"ג): אמר רבה הכל חייבין בתקיעת שופר ואין הכל בקיאין בתקיעת שופר, ומשום הכי אסור בשבת גזירה שמא יטלנו בידו וילך אצל הבקו ללמוד ויעבירנו ד' אמות ברשות הרבים, היינו טעמא דלולב היש טעמא דמגילה. והקשה הר"ן מאי שנא הני גזרינן, ומאי שנא מילה דשריא בשבת (שפת קלב). ולא גזרינן שמא יעביר תינוק או אימול ד' אמות ברשות הרבים, ותרוץ דהני שאני, לפי שהכל מרודין בהם ולא מדברי הד אהבריה, מה שאין כן במילה, עכ"ל. ולפי זה קשה איך נימול אברהם וכל בני ביתו אתו ביום הכיפורים, הא כיון שנמולו כולם היו הכל מרודים, ומהוש שמא יעבירנו.

רעדט פון דעם אויב איך נעם אן אז דער חיוב איז נאר אויפ'ן אדון און נישט אויפ'ן עבד, איז דאך די מצוה נישט הכל חייבין בה, האט אברהם געקענט מוהן די מצוה ווייל די עבדים וועלן איהם דערמאנען.

הגרש"א: דאס מיינט ווייל דער חיוב פון ילדי ביתו מיט מקנת כספו ליגט אויפ'ן אדון, כמילא איז דא נאר איינער וואס ער איז חייב, און נישט הכל חייבין.

רבינו: דער מנחת חינוך רעדט ארום ביי מצות מילה (מצוה ב' אות ט') אין דעם אויף וועמען עס ליגט די חיוב.

א' הנוכחים: פון דעם וואס מילת עבדיו איז מעכב דעם קרבן פסח איז א ראייה אז דער חיוב ליגט אויפ'ן אדון, ווייל אויב נישט פארוואס איז דאס מעכב.

רבינו: דער מנחת חינוך ברענגט טאקע פון דעם א ראייה אז ער איז מער מחויב ווי כלל ישראל, די שאלה איז אזוי, צי ס'ליגט נאר אויפ'ן אדון צי אויך אויפ'ן עבד.³

און אויב איך נעם אן אז דער חיוב איז נאר אויפ'ן אדון, איז נישט שווער די קשיא פון שמא יעבירנו.

א' הנוכחים: אויף די אשה ליגט אויך די חיוב פון מילת עבדים?

רבינו: ניין, די אשה איז נישט מחויב מיט מילת עבד, דער חיוב פון מילה איז דאך נישטא אויף א אשה, אזוי זאגט דער מקנה (קדושין כ"ג) ועיי"ש שב' שמכיון שיש מיעוט באשה ממצות מילה, מהפסוק 'אתו ולא אותה' א"כ נתמעטה מכל הפרשה אפי' ממילת עבדיה.

הגרש"א: די גמרא זאגט (יבמות ע"א) כגון שהיו אביו ואמו חבושין בבית האסורים – זאגט רש"י שמצות מילה מוטלת עליהם, פרעגט דער מהרש"א די מאמע איז דאך נישט מחויב במצות מילה, איז דאך משמע פון רש"י אז ס'קען זיין אז אויף קרבן פסח איז דאס יא מעכב. (וידל מהגרש"א: כגון שהיו אביו ואמו חבושין בו, ופרש"י חבושין בשעת עשייה ומצות מילה מוטלת עליהם בו עכ"ל, ויש לתמוה דהא אשה אינה חייבת למול את בנה דכתיב אותה ולא אותה כדאמרינן בפרק קמא דקדושין, ויש לומר דהכא כיון דחייבת לעשות פסח מצוה נמי עליה למול בנה דמילת זכרים מעכבת נמי

3

ע"י בחי' רעק"א (ויד' סי' רס"ו סק"א) שכתב שמדלא נקט בגמ' 'ואי לא מהלוחו בית דין, הייב איהו לממהל נפשיה, משמע שאין על העבד שום חיוב, עיי"ש. ע"י בחי' הגר"י פערלא על דרס"ג (ח"א מצוה לא ל"ט) שמביא אריכות גדולה בהקידה זו, עיי"ש.

בה דהכי נמי מילת עבדים מעכבת בה כדמשמע בפרק החולץ מהא דאמר עבד איש ולא אשה כו' (ע"ש).

רבינו: מאקע דער מנחת חינוך אליינס (מצוה י"ז) ברענגט דעם מהרש"א, אבער ער פרעגט דאס אפ, אז סקען זיין אז דאס לשון און רש"י 'מומלת עליהם' איז לאו הווקא.⁴

הגרש"א: ס"אז א שאלה צי דער עיכוב פון קרבן פסח נעמט זיך פון די אלגעמיינע חיוב פון מילה.

רבינו: דאס איז א מחלוקת, אין רמב"ם (פ"ה מהל' קרבן פסח ה"ה) איז משמע אז ס'האט א שייכות, ו'דמדבריו מבואר שרק מי שמוטל עליו החיוב מילה, הוא מעכבתו מלעשות הפסח, ועיי"ש בכסף משנה שמביא דברי המכילתא שמעכב מלעשות הפסח אפי' מי שאינו מחוייב למול כגון אשה או קטן.

הגרש"א: די קשיא איז זייער שייך אויסגע'רענגט מיטן ר"ן אז די מילה פון אברהם אבינו איז א מצוה דרבים, ו'דהר"ן כתב (שבת קלב) דלא גזריתן שמוא יעביר תינוק או אימל ד' אמות ברשות הרבים, לפי שאין הכל מרודין במילה ואחרים זכיריהו, ולפי"ז קשה אצל אברהם אבינו שאז נימולו כולם ביום הכיפורים ולא חשש לשמא יעבירנו.

רבינו: די קשיא איז מאקע נאר לויטן ר"ן, דער ריטב"א גייט דארט אנדערש (סוכה מב).⁵

*

ו'חזרו לחדן בניהן מי נימול קודם, אברהם או לידי ביתו ומקנת

כספו הביאולפני רבינו ספר התם ספר

ואמר רבינו: דער התם סופר פרעגט אויפן רמב"ן וואס זאגט אז קודם האט ער זיי גע'מלט, אז די גמרא (ע"ו כ"ב) לערנט דאך ארויס פונעם פסוק המול ימול, אז נאר איינער

⁴ ועי' בס' אור דרוע (ה"ב ה' מילה ס' צ"ו) שכתב ג"כ שזה שרש"י נקט 'אמיה' אנב שיטפיה נקט, ו'כ"כ בס' ישרש יעקב עמ"ס יבמות (שא) וכן ה'גיש בזה בהגהות יעב"ץ (ע"ש) עיי"ש.

⁵ ה'ריטב"א כתב שם לתרץ קושיית הר"ן אמאי מילה חזיה שבת ולא גזריתן שמוא יעבירנו, על פי המבואר בגמרא (סוכה ע"ב) דבלולב גזרו שמוא יעבירנו משום דלא ידעיתן בקביעת דיהא, ו'חובב מצות לולב מו"ט תלוי בקביעות יום ראש חודש, ואם כן בשופר לולב גזרו שפיד דלא ליהוה, מ'ון שלא בקיאתן בקביעת דיהא, מה שאין כן במילה בשבת שהוא ודאי לא גזריתן, עכ"ד, ולפי דבריו לא קשיא האידך נימול אברהם אבינו ביוה"כ, דהרי במילה לא חששו כלל לשמא יעבירנו.

וואס איז גע'מלט קען מל'ן א צווייטן, איז ווי אזוי האט ער זיי געקענט מל'ן, נאר זאגט ער אז ערל ישראל וואס איז א בעל ברית מעג יא מל'ן א צווייטן, ווייל ער הייסט ווי א נימול (כמבואר שם בגמ').

אבער לכאורה האב איך א שטיקל הערה אויף דעם התם סופר, ס'איז דא א שיינער ייטב לב אין פרשת משפטים (דף ס"א) און אין פרשת בלק (דף נ"ה), אזרש"י ברענגט אין פרשת לך (בראשית י"ז, כ"ד) אז אברהם אבינו האט מורא געהאט זיך צו מל'ן, האט איהם דער אויבערשטער געהאלפן אזוי ווי ס'שטייט (נחמה ט, ה) ו'כרות עמו הברית, זאגט ער די עיקר מילה איז די ערלת הלב, ערלה איז אותיות רע לה, איז ווען א איד איז מקיים מצות מילה נעמט ער אראפ די ערלת הלב, און ווען אברהם אבינו האט זיך גע'מלט האט דער אויבערשטער אראפ גענומען פון איהם די ערלת הלב, במילא איז אויסגעקומען אז נישט נאר פאר איהם האט דער אויבערשטער אראפגענומען די ערלת הלב נאר עד סוף כל הדורות, ווייל דער אויבערשטער איז א נצחי און זיין דיבור און מעשה זענען אויך נצחי, האט ער דעמאלטס אראפ גענומען די ערלת הלב פון אברהם אבינו עד סוף כל הדורות, און מהאי טעמא זאגט די משנה אין נדרים (דף ל"א) אז קתם שאני נהנה מן הנימולים אסור בערלי ישראל, פארוואס, ווייל די ערלת הלב איז איהם שוין אראפ גענומען - אזוי זאגט דער ייטב לב.

קומט דאך אויס אז ווען אברהם אבינו האט זיך גע'מלט צוזאמען מיט די הילף פונעם אויבערשטן, איז געווארן דער דין אז א איד א ערל האט א דין ווי א נימול, אבער איידער אברהם אבינו האט זיך גע'מלט האט ער נישט געהאט א דין פון א נימול, איז צוריק שווער די קשיא ווי אזוי האט אברהם אבינו געמעגט מל'ן דיילידי ביתו - אפילו דער דין איז מאקע אמת, אבער דאס איז נאר נאך די מילה פון אברהם אבינו.

הגרש"א: רבי עקיבא איגער פסקנט אין א תשובה (ס'מ"ב) אז ווען דער טאטע איז נישטא, קען דער זיידע זאגן די ברכה פון להכניסו, ווייל דאס ענק פון מילה איז נישט נאר די ערלת הבשר נאר אויך די ערלת הלב, און דער זיידע איז מחויב צו מתוך זיין די אייניקלעך, במילא קען ער מאכן להכניסו אויף דעם וואס ער דארף אריין ברענגען דעם אייניקל אין ברית פון תורה.

רבינו: ער זאגט דארט אויך אז אלס בני בנין הרי הם כבנים האט דער זיידע מער שייכות צו די מצוה.

וסיפר רבינו: מיר איז שוין אינמאל אויסגעקומען צו מאכן די ברכה פון 'להכניסו' ס'איז געווען א שבת'דיגער ברית, און דער פאטער האט געהאט ל"ע א עקסידענט יענע וואך, און מ'האט איהם אריינגעפירט אין שפיטאל, איז שבת ביים ברית בין איך געווען סנדק און געמאכט דעם להכניסו.⁶

הגרש"א: זיי ברענגען בשם רבי אלחנן וואסערמאן, אז איינער פון די תלמידים פון זיין כולל - ער האט געהאט א כולל קדשים אין ראדין און ער איז געווען ראש הכולל - האט ער איהם געזאגט אז ס'איז איהם געבוירן געווארן א קינד און ער וויל אהיים פאהרן, פרעגט איהם רבי אלחנן "דו ביסט א מוהל?" זאגט ער אז נישט, פרעגט ער איהם צוריק "אויב אזוי וואס האסטו אהיים צו פארן? קענסט בלייבן דא און מאכן א שליח, ס'איז נישטא קיין מצוה אז מ'זאל זיין עומד על גבוי".

רבינו: די מעשה איז אביסל אינטערסאנט, ס'איז דא א רש"י אין מסכת שבת (דף קלג.) אויף די גמרא "אי איכא אחר לעיביד אחר", אז לכתחילה זאל דער פאטער שטיין דארט ביים ברית.

הביאו לפני רבינו גמרא מסכת שבת

ואמר רבינו: רש"י זאגט אז ס'איז דא א מילה בצרעת דעמאלטס זאגט מען "ולא ליקו אב להתם", איז משמע אז

לכתחילה דארף דער פאטער יא שטיין דארט וכו"כ בטור (יוד סי' רס"ה) בשם בעל העיטור שאבי הבן עומד על המוהל להדיעו שהוא שליחו בדאמרינן לגבי קרבן אפשר שיהא קרבנו של אדם קרב והוא אינו עומד על גביו.⁷

הגרש"א: אפשר איז דא א ענין און דעם ווייל א ברית איז אזוי ווי א קרבן, דארף מען זיין א עומד על קרבנו.

רבינו: יאיא, אין זוהר הקדוש (פר' בראשית דף צג. ועד) שטייט מאקע אז א ברית איז אזוי ווי א קרבן.

הגרש"א: די ברכי הסנדק דאכט זיך אויך אז ס'איז כרגלי המזבח

רבינו: דער רמ"א (יוד סי' רס"ה, י"א) זאגט מאקע אז וועגן דעם זאל מען נישט זיין צוויי מאל סנדק, ווייל א ברית איז אזוי ווי קטורת וואס מ'איז מקריב אויפן מזבח (ובדאמרינן ביומא (פ"ב משנה ד') חדשים לקטורת בואו והפיסו, ופי' הר"ב דלפי שכל כהן המקטיר קטורת היה מתעשר ומתברך בשבילה לפיכך לא היו מניחין לשנות בה אדם, כדי שיהיו הכל מתעשרים ומתברכים בה).

*

וסיפר רבינו: ס'איז געווען אמאל א שאלה אין קרית יואל, ס'איז געווען אין א ווינטער צייט, און ס'איז געווען א קינד וואס מ'האט איהם געוואלט מלץ ביום השמיני, און דאס קינד איז אבער געווען געל, איז דער פאטער אוועק געפארן צו דער ארבעט.

אינמיטן טאג האט מען געזעהן אז דאס קינד איז אויס געהל, האט מען אנגערופן דעם פאטער אז מ'קען מאכן דעם ברית, האט ער גענומען א קאר און ער איז שוין ארויס געפאהרן, פארנאכטס ווערט דאך א טרעפיק, און דא

6

ברמב"ם (פ"ג מהל מילה) איתא שכשהאב אינו, אין מברין להכניסו, ויש מי שהורה שבי"ד מברין אותה או א' מן העם, ואין ראוי לעשות כן, עכ"ד. ובראב"ד שם כתב ונהגו אצלנו שהסנדק מברך. עיי"ש. וכו' ברמ"א (יוד סי' רס"ה ס"א) שמי שתופס התינוק מברך ברכה זו.

ובשו"ת דברי מלכאל (ח"ד סי' פ"ו) כתב שמעם המנהג שהסנדק מברך כיון שהוא עושה ב' מצוות, מצוות סנדק שהפליגו חז"ל בשבח המצוה, וגם משתתף בגוף המילה, ע"כ הוא מברך כשהאב אינו, כיון שעושה רוב המצוה, וכדעת הטור והרמ"א.

ויש לציין שברוקח (סי' ק"ה) איתא שהמוהל מברך ברכה זו, וליכ בס' אות חיים ושלום שכן נהג אביו כשהוא היה מוהל, אע"פ שוקינו של התינוק היה סנדק, עיי"ש באריכות.

ומ"ש בתשו' רעק"א (סי' מ"ב) שאבי הבן מברך להכניסו, היינו דוקא כשהוא המוהל ואז יש עליו חוב לברך להכניסו, אבל אם אינו מוהל מברך הסנדק, כדברי הרמ"א, עיי"ש.

7

דאיתא שם בגמרא לגבי מילה בצרעת דאית עשה דמילה רחי לא תעשה דצרעת, ומקשה בגמרא דאי איכא אדם אחר שיכול למול לא ימול האב שמתכוון ל"כ לטהר את בנו מן הצרעת, אלא אחר ימול שאינו מכוון לשם מרת הצרעת, ועל זה כתב רש"י דלפי קושיות הגמרא "ולא ליקו אב להתם" הסונה דאם יעמוד שם האב יהא נחשב כאילו האב מול בעצמו ואיסורא קעביד ביה שמסין לטהר את בנו (פ"ג במש"ש הל' טמאת צרעת הלכה י' אות א' לט"ז דברי רש"י).

וכן בשו"ת שכט הלוי (ח"ה סי' קנ"ה) כתב להוכיח מדברי רש"י אלו דלכתחילה יש להאב לעמוד שם בשעת מילת בנו, וציין לדברי הב"ח המובאים בגמ"א (א"ח הל' תעבה סי' תרע"ו) דכשעומד המחויב אצל השליח בשעת מצוה נחשב כאילו עשה בעצמו ממש.

ועיי עוד בפרק מעם דין עשה דוחה לא תעשה (ד"ן ו' סופ"א) מה שכתב על דברי רש"י הנ"ל.

ווערט שוין די שקיעה, און דער פאטער איז נאכנישט אנגעקומען, ווי אזוי זאל מען מוהן דא, זאל מען מאכן דעם ברית אן דעם פאטער, ער האט דאך נישט געמאכט קיין שליה און ער האט קיינעם נישט געזאגט – ס'איז נאכנישט געווען דעמאלטס אזוי ווי היינט אז יעדער איינער האט ביי זיך א טעלעפאן – האט מען נישט געקענט צו אידם צוקומען, מ'האט געקוקט דעם זייגער און ס'ווערט שפעט. **הגרש"א:** מ'קען זיין אז פאר איהם איז אזכות מיזאל מאכן דעם ברית ביים השמיני, במילא איז איהם ניהא ליה. **רבינו:** אבער אז דער פאטער פארט ארויס מיט דעם ווייזט ער אז ער וויל אליינס מאכן דעם ברית, ער קומט דאך וועגן דעם צוריק אהיים.

צום סוף איז דער פאטער אנגעקומען געצילטע מינוטן פאר די שקיעה, אבער מ'איז געשטאנען און מ'האט געדארפט מאכן א באשלוס וואס מ'זאל מוהן.

א' הנוכחים: ס'איז דא א שאלה ווען דער פאטער קען קומען נאר פיר אויגער נאכמיטאג צי מ'מעג אפשטופן די מילה וועגן דעם, אדער אלץ דעם דין פון זריזין מקדימין למצוות זאל מען מאכן אן דעם מאטן ועי' בערוך השולחן (פי רס"א) כתב דמלין בבוקר בלא אכיל.

רבינו: דער אבני נור (יחד סי' שיה) וויל מאקע אזוי זאגן, אבער ס'איז שווער ווייל ס'איז דאך א חובה אויפן פאטער קען מען דאס נישט אוועק נעמען פונעם פאטער, דאס וואס די גמרא (קדושין כט.) זאגט היבא דלא מל אבוהו מחייבי בי דניא למימהל, דאס איז ווייל דער פאטער וויל נישט, אבער אז דער פאטער איז דא און דער פאטער וויל, האט נאך בית דין נישט קיין רעכט צו מאכן דעם ברית.⁸

הגרש"א: מ'האב געהאט א אנדערע שאלה, א מאמע איז געווען נישט געזונט און ער איז געווען אן דייטשלאנד און א מקום מרפא און ס'איז איהם געבוירן געווארן א קינד, האט ער מיר אנגערופן אז מ'קען היינט דורך כלים מכלים

שונים זעהן דארט די ברית, צי מ'מעג מאכן דארטן די ברכה פון להכניסו אויף די ברית וואס ווערט דא געמאכט.

*

ונשאו ונתנו בדר' הרשב"א (שבת צד.) שרבינו הכיר בתורה'ד ליל ש"ב' שס"ב ש'עשה מלאכה לצורך מצוה'הי מלאכה שאינה צריכה לגופה, כיון שעושהו רק לצורך מצוה.

הגרש"א: נאך איין הערה וואס איז נישט געווען קלאר, אז אויב צורך מצוה הייסט אין צריך לגופה, איז פארוואס דארף בית הלל אנקומען צו מתוך ביי מוציאין לולב ותינוק (כ"צה יב.) אפילו אן מתוך איז דאך נישטא קיין איסור, ווייל ס'איז אין צריך לגופה.⁹

רבינו: מלאכה שאין צריכה לגופה איז נאכנישט קיין היתר, ס'איז נאר נישטא קיין חיוב מן התורה. ועי' בישועי' (ארח סי' שי"א פק"א) דמלאכה שא"צ לגופה חכמים החמירו בזה כמו בשל תורה, כיון דהדבר אינו ידוע אי הוי צריכה לגופה או לאן

הגרש"א: קומט אויס אז די גאנצע מחלוקת בית שמאי און בית הלל איז נאר אויף צו מתיר זיין די איסור מדרבנן.

רבינו: אבער דער דין פון מתוך איז דאך אויך ביי אנדערע זאכן וואס זענען נישט לצורך מצוה.

הגרש"א: אנדערע זאגן (עי' רש"י בבב"ב יב.) אז אפילו מיט מתוך בלייבט נאך אויך א איסור דרבנן.

רבינו: אבער לכאורה נעמט מען אן אז מתוך מאכט א היתר גמור, [עי' באתון דאורייתא (סוף בבל ב"י) ש"מביא ד' הצל"ה דכאיסור דרבנן גם ב"ש מדי שאמרינן מתוך, עיי"ש].

רבינו: אויך איז דא דער שואל ומושיב וואס זאגט אז מלאכה שאין צריכה לגופה איז פטור, אבער א איסור תורה איז יא דא, איז זיכער אז מ'דארף דעם מתוך אויף א דאורייתא.

9

אמנם ראה בתוס' שם סוד"ה ה"ג דלאו דוקא קמן למלוו דה"ה לט"ל שרי, ולפי"ז ע"י מתוך הותר איסור תורה.

ומענין לענין יש לציין מש"כ בשו"ת בן פורת (לה"י ע"ג, ה"א סי' א"ת ב') דב"ש סב"י דמלאכה שא"צ לגופה חייב, דבתוס' (שבת צד.) כתב דר אליעזר סבר מלאכה שא"צ לגופה חייב ור"א שמותי הוא מתלמידי ב"ש, ועי' בהמדת ישראל (ה"ב סי' י"ג) שהקשה בהא דקו"ל דשופר ולולב לא לא הוי שבת גזירה שמוא יעבידנו ד' אמות ברשות הרבים הא הוי מלאכה שא"צ לגופה.

8

עי' בשו"ת שבט הלוי (ח"ה י"ד סי' קמ"ה) שמסקי גם כן להלכה כדעת מרן שליט"א, וז"ל: ולהלכה פשיטא דביום השמיני כשאין ברור דאב ודאי לא יבוא צריכים להמתין בין אם האב מוהל בעצמו בין אינו מוהל בעצמו, והיינו עד שעה קטנה לפני בין השמשות.

ומן הענין לציין שכשמרן רבינו שליט"א ביקר באר"ק בשנת תשס"ג, הלך לבקר את האבן בעל השבט הלוי שליט"א ובתוך א' השערים דע בנידון זה אם צריך להמתין להאב או לא.

הגרש"א: בפשטות איז דא נאר א איסור דרבנן, אויב איך וועל זאגן אז ס'איז א איסור דאורייתא איז זיכער אז מ'דארף זאגן מתוך אויף די איסור דאורייתא.

וכיכד את רבינו לברך על הדין

ובירכו רבינו: לחיים לחיים לחיים, מ'זאל האבן סיעתא דשמיא אין הוראה מיט אלעס גוטן.

הגרש"א: אמן, יישר כח.

*

ונסובב השיחה אודות "תקנות החתונה" שהתקין רבינו בין אנשי

שלמינו

הגרש"א: כלל ישראל איז מכיר טובה פאר'ן רבי'ן אויף די חתונה תקנות וואס דער רבי האט איינגעפירט, הלוואי ווערט דאס א נחלה פאר'ן כלל ישראל, ס'איז ממש א הצלה.

דער רבי האט באקומען דעם בריוו וואס איך האב געשיקט דעמאלטס וועגן דעם?¹⁰

10

בשהתקין רבינו שליט"א את "תקנת החתונה" שלה לו הגרש"א שליט"א מכתב אשר בו מרחיב את הדיבור מדרל שבח התקנות החשובות, וז"ל:

כבוד ראשי ומנהיגי קהל עדת חסידי אסטמאר, ירום ה' קרנם בכבוד לשם ולתהילה, ומלכם בראשם, מנהיגם הנערץ, האיש על העדה, כ"ק אדמו"ר שליט"א.

מרגיש אני חובה בנפשי להביע במקצת את רגשות לבבי ההומים לאחר ששמעו אני את התקנות החדשות בעניני עריכת שמחות אשר חרטתם על גלגלכם המפואר, לאחר שהגיעו לאוזנכם הקריאה הוועקת עד לב השמים, לוקוס, לוקוס, עד מתי אתה מבלה ממונם של ישראל.

ובכך זיתים מן השמים לצאת למלחמת מצוה נגד השטן המשתולל בחובות ובשוקים, ואוכל כל חלקה טובה, ונחלצתם בעז ותעצמות לבוא לעזרת בני ישראל הנאנקים מכובד המשא הרוכץ על צוארם ונאורתם מבגובה עליאה לומר למלאך המושחית הרף.

הלבבות של ההורים היו שותפים דם הנפש ורבים היו משוועים מנחמת לבב הגועש, מי נתן למשיחה יעקב ישראל למוזים, מהיכן באה ההתדרדרות הנוראה הזאת אשר גזרת שיעבוד ועבדות עולם להורים המסכנים אשר פקד ה' את ביתם בשמחה יוצאי הלציהם הו"ן והשמחה הזאת גזלת מהם דמים מרובים, דמים תרתי משמע ומקצית את ימיהם ומובילה אותם לקבר בדמי מיהם והשמחה נחפזת להם לתוהו ר"ל, ועיניהם רואת וכלות ואין לאל ידיהם לעצור את מלאך המות המשתולל ללא מעצור.

ראה ורואה אני את עניים של משפחות השומות ונעבדות מ'שראל אשר כורעות תחת הנטל הכבד ואין להם תקווה, והמה נאלצים

רבינו: יא, א יישר כח, ס'האט געגעבן חיזוק. די תקנות זענען טאקע זייער וויכטיג, הגם דער בעל דבר האט נאך אסאך הסברים...

הגרש"א: ס'דארף זיין א גזירה היא מלפני ואין לך רשות להרהר אחרית.

רבינו: ברוך השם אז א גרויסער עולם האט זיך צוגעשטעלט, אויך אנדערע קהילות פרוכירן דאס נאכגיטליך, און אפילו די וואס האבן זיך נישט איינגעזען צוגעשטעלט האט דאס געהאט א השפעה אויף זיי.

אזוי אויך די תקנה אז מ'דארף בענטשן עלף אזויגער, און אפילו אז איינער בענטשט נאכנישט, מעגן שוין די מענטשן אוועק גיין, כזויים נישט די סדר החתונות דא, אבער אין אמעריקא האט די חתונה זיך געקענט ציהען עד אור הבוקר, אז איינער האט געוואלט מקיים זיין בהראותו את עושר כבוד מלכותו האט ער געמאכט ווי לענגער און ווי מער, און דאס איז א הויף די אומזיסטע הצאות.

הגרש"א: לוקוס לוקוס עד מתי אתה מבלה ממונן של ישראל (סוכה נ:), ס'איז דאך ממש מוראדיג, איך זיין דאך אין קופת העיר (בעיר בני ברק). דער קול שותת בני ישראל מתוך הלוזין והדחק איז איום ונורא.

רבינו: יעצט איז דאך ליידער געווארן ערגער.

בבושת פנים להזדקק לבריות ולארגוני חסד וצדקה למעניהם שיזו להם חסד ויחמלו עליהם ואבי המשפחה נחפץ במושך הזמן למחור על הפתחים ונעדר לבריות ופניו משהחיים כשולי קדידה ולבו נקדע לגורים ר"ל, רשימות השמות הארכות של הפונים ל"קופת העיר" ואל שאר ארגוני החסד המבורכים מימחה כאלף עדים על שבר בת עמי.

ראה ה' בעני עמו ותעל שוותם אל האלוקים מן העבודה הקשה ומן הלחץ זה הדחק, ועוד את לבבכם המהור לשית שצות נפלאות ולמצוא את הדרך הנכונה להלצם ממצוקותיהם ולהאיר להם מתוך החשיבה בדמות התקנות הנכונות והאמציות שהגה לבבכם ובכך להשיב את השמחה האמיתית למנועם של רבבות אלפי ישראל.

אשריכם ואשרי חלקכם שהערה ה' עליכם רוח גבורה מרובם לתקן תקנות נפלאות אשר יעשה אותם האדם מישראל "יהי בהם", פשוטו כמשמעו, מוכסתי כי כלל ישראל בכל אתר ואתר יאמצו את התקנות האלה על לוח לבם השותת דם, ומכס יראו וכן יעשומיד ולדורות ויכירו לכס טובה ומרבה מרובה, ושמכם ידרט באותיות של חב בדברי הימים על ההצלה הרבה והגדולה שיצאה מבית מדרשתכם הנעלה והמפואר, לכו מבהכם זה והועתם את ישראל....

הגרש"א: ס'איז דא פון די געבערס וואס זענען שוין אויך לידער צוגעקומען צו זיין מקבלים, און מ'ניכט אויס אויף מתנות מיט בלומען.

רבינו: די תקנות האט שוין אינגעשפארט מיליאנען דאלארן פארן גרויסן ציבור דאס יאהר.

*

תפסתוכה השיחה אודות גדל ההירות והשמירה על הינדך

הבני

זאמר הגרש"א: דער התם סופר (תורת משה פ' וירא) זאגט אויף דעם וואס שרה האט געזאגט פאר אברהם (בראשית כא, י) גרש האמה הזאת ואת בנה כי לא יירש בן האמה הזאת עם בני עם יצחק, וירע הדבר מאוד בעיני אברהם על אודות בנו, זאגט דער התם סופר אז שרה האט אוועק געשיקט ישמעאל ווייל זי האט מורא געהאט אז יצחק וועט זיך אפלערנען פון ישמעאל, אברהם האט אבער געזאגט אז יצחק וועט נישט קאליע ווערן ער איז דאך א עולה תמימה, און אויף אידם דארף איך נישט מורא האבן, האט דער אויבערשטער געזאגט אז זי איז גערעכט אז אפילו אויף יצחק דארף מען אויך מורא האבן.

רבינו: דער התם סופר זאגט דארט אז דאס איז פשט על אודות "בנו" אז ס'מיינט נישט ישמעאל כפשוטו, נאר ס'מיינט ארויף אויף יצחק, אז ס'איז אידם שלעכט געווען אז אויך אויף יצחק דארף מען מורא האבן אז ער זאל זיך נישט אפלערנען פון ישמעאל.

ס'קען זיין אז זיי האבן זיך געקריגט צו דער שחרור פון הגר איז געווען א שחרור, שרה האט געהאלטן אז דער שחרור איז נישט געווען קיין שחרור, און כמילא איז דאס "בנה", אברהם האט אבער געהאלטן אז ס'איז געווען א שחרור האט ער איר גענומען בהיתר איז דאס "בנו".

ס'איז דאך אינטערסאנט, ס'שטייט אין מדרש (בראשית רבה י"ה ה) אז א בן נח קען נישט גיין זיין ווייב, די פרשה פון גמ איז געגעבן געווארן נאר פאר אידן, אויב אזוי אז מ'לערנט ארויס אין קידושין (דף כג) וכתב לה, א גזירה שוה לה לה א שטר שחרור איז אזוי ווי א גמ אשה, קומט דאך אויס אז א בן נח קען נישט משחרר זיין, ווייל פונקט ווי ער קען נישט מגרש זיין קען ער נישט משחרר זיין.

יעצט אויב פאר מתן תורה האט מען געהאט א דין פון א בן נח האט שרה נישט געקענט משחרר זיין הגר, און אויב

דער שחרור איז נישט געווען קיין שחרור איז דאך ישמעאל געווען "בנה" ולכן אמרה גרש האמה הזאת ואת בנה, אברהם האט אבער געהאלטן אז זיי האבן א דין ישראל, קען מען דאך יא משחרר זיין איז דאך דאס על אדות "בנו" וואמר הכתוב וירע הדבר מאוד בעיני אברהם על אדות בנו.

*

הגרש"א: כ'האב געוואלט געבן פאר'ן רבי'ן צוויי ספרים, איינס איז אויפן התם סופר, וואס כ'האב געשריבן אביסל אויפן הייליגן התם סופר תולדות און השקפות והליכות חיים און מנהגים.

רבינו: ער איז געווען א גברא דקפדנא (היינו שקפיד על ענינים שונים שעליהם אמרו מאן דקפיד קפיד).

ווען ער האט אנגעטראגן פארן מהר"ם שיק אז ער וויל איהם נעמען פאר א איידעם, האט דער מהר"ם שיק זיך אנגערופן איך הייס דאך משה (כשם רבו החת"ם), א רגע נאכדעם האט ער זיך געכאפט, דער רבי ווייסט דאך אויך פון דעם און איז אויך אזוי קלוג, האט דער התם סופר געמאכט א סימן אז ס'איז שוין פארפאלן, דאס איז געווען ווייל מ'האט שוין דערמאנט די שאלה פון די נעמען האט ער שוין נישט געוואלט מודה דעם שידוך.¹¹

דער התם סופר בזו"ר איז אויך געווען א איידעם ביי רבי משה יערוויטץ (אב"ד פרוסנישין) וואס האט אויך געהאט דער זעלבער נאמען פונעם התם סופר, און זי איז אוועק אן קיין קינדער.

1 1

בשו"ת התם סופר (אבה"ט סי' ע"ג) דן בשני צוואת רבי יהודה החסיד שאיש לא ישא אשה ששמו כשם חותנו, וכתב שם דעיני זיוגים הללו בקפידא תליאמילתא, ומאן הלא קפיד לא קפדין בהדין, עיי"ש.

ובפתחי תשובה (אבה"ט סי' ב' סק"ד) כתב בשם ס' כרם שלמה שבהיות הרב האי גאון רשכבה"ג מדרמ"ס (התם סופר) אב"ד בכאן דרעעין עשה הלכה למעשה לשנות שם החתן מפני שהיה שמו כשם חותנו.

ובאגרות סופרים בסתב רבי שמעון סופר (סי' כ"ד בהשגה) כתב שההתם סופר קודם שנתקשרו בתו מרת שמחה עם התנו רבי משה לעהמאן, צויה לבנו רבי שמעון לאמר לו, שזוסיף לעצמו שם על שמו משה, ומאז הי' נקרא "משה טוביה".

הגרש"א: ער שרייבט אין א תשובה (י"ד סי' שמי') פאר רבי עקיבא אינגער - ווען ער האט באקומען א בריוו אויף די אבילות - אז ער איז א גברא דקפדנא.¹²

והדאה את ספרו על שמיטת כספים

רבינו: אין אמת'ן אז מוזאגט (נוסח הפרחובול) איז אויך גענוג (שר"ע הרמ"ס סי' פ"ז פ"ב כ"ד כדעת הרמ"א).

הגרש"א: דער מחבר (שם) האלט אז מען דארף האבן א שטר.

רבינו: מעיקר הדין איז אבער גענוג בעל פה.

א גאנץ ספר איז דא אויף דעם ענין?

הגרש"א: איך קען נאך צולייגן נאך א באנד.

רבינו: דברי תורה איז פרהורבת.

הגרש"א הציג לפני רבינו את בני

רבינו: דער אויבערשטער זאל העלפן אסאך תענוג ונחת מיט אלעם גומן.

והציג לפני רבינו את התנזר הרב **הוקאל אהרן שווארץ שליט"א**

דומ"ץ בבני ברק

הרי"א: איך וויל דא געבן פאר'ן רבי'ן א מתנה דער ספר נחלת שבעה וואס מיר האבן איבער געדרוקט, דער רבי האט דאס שוין זיכער געזען?

רבינו: יא כ'האב עם געזען אין אמעריקא, ס'האט דריי בענדער.

רבינו: פון וואו האט מען דאס אויף געארבעט?

הרי"א: מיר האבן געטראפן א ספר נחלת שבעה מהדורא בתרא, וואס דער בעל מחבר האט אליין געשריבן און ארויס געגעבן נאך בחייו א יאהר פאר זיין פטירה מיט "טויזנטער" תיקונים און הוספות, אבער ער האט דאס נישט אנגעיאגט צו דרוקן בחייו, און ביז היינט איז דאס נאך קינמאל נישט געדרוקט געווארן, און הויך פון דעם האבן מיר געטראפן מיט א מוראדיגע סיעתא דשמיא

12 וז"ל החתם סופר בתשובה: יקרת קדושתו הגיעני ובקראי בו ב' קושיות בהלכות שמחות ניתתי לאחריו כי "גברא קפדנא אנא", ואמרת העבר הרפתי אשר יגורתי כי משפט'ך טובים, ואמנם שגגה יצאה מלפני השליט הגדול קדוש מו"ח הגאון נר ישראל ונעשיתי אבל אם קודר שחתי ובאה אלי שמועה מאמי הצדוקת זצ"ל (שנפטרה) תנצב"ה... ומו"ח הגאון דלא קפיד ולא קפדינן בחיי יעבוד עיניו עליו בשווע שמחות או גיח הדברים עד ת"ב וכו', והפך לששון ולשמחה עיי"ש.

אסאך תשובות בכתב יד, בנוגע צו די ענינים פון די ספר, און ער שרייבט אויף דעם "אין צריך להפייסם", און מווייזט זיך אויס אז די סיבה איז געווען, ווייל ס'האט געהאט כל מיני צענזור פראבלעמען, אבער היינט האט דאס א געוואלד צוגעגעבן, און משנה געווען דעם גאנצן ספר פאר א דבר נאה ומוטוקן.

רבינו: מיט נעמען, איז זייער א גרוסער פראבלעם, אין אמעריקא אויך, אבער דא אין ארץ ישראל האט מען עם אינגאנצן פארדרייט, זיי האבן נישט א אנונג ווי אזוי מ'דארף שרייבן די אידישע נעמען, זיי ווייסן נישט אז אלע אידישע נעמען קומט מיט א אלף¹³ אזוי ווי פרידא, בלומא, גאלדא. [כ"כ הב"י (אבה"ע"ז סי' קכ"ש פל"ד) דכל שמות לשון הקודש כותבים בה"א, אבל שם שאינו לשון קודש כותבים באל"ף].

הגרש"א: איך מוה דאך אין דעם טאג מעגליך, און ס'איז דא גרויסע פראבלעמען און גרויסע שאלות ביי כתובות, און שפעטער דארף מען שרייבן און פאררעכטן די כתובה. **הרי"א:** מיר האבן לעצטנס געהאט א שאלה אויף איינעם וואס מ'האט איהם גערופן ביים ברית "חיי" און מ'פלעגט איהם רופן "חיים" און אלע האבן איהם געקענט נאר מיט'ן נאמען חיים, איז לכאורה דארף מען שרייבן און כתובה "חיי דמיקרי חיים" ווייל ס'איז א אנדערער נאמען אינגאנצן, און נישט נאר א קיצור פון דעם נאמען חיים.

רבינו: ביי א כתובה אויך? (ולא רק בנט)

הגרש"א: יא, איך האב א שאלה בכתב וואס איך האב אנגעפרעגט הרב וואזנער שליט"א, ס'איז געדרוקט און שבט הלוי (חלק ח' תשובה רפ"ג) אין איך שרייב ביי די שאלה "וכידוע שבכתובה לא כותבים דמתקריא", און ער ענטפערט מיר "גם אני הייתי סבור כך, אך ראה ראיתי בכתובה שלי בזיווג ראשון הנכתבה בפרעשבורג עיר גדולה לאלוקים, והגאון רבי עקיבא סופר זצ"ל היה המסדר קידושין, וכתוב שם שמי, שמואל הלוי בן הרב יוסף צבי המכונה יוסף הערש".

13 עיי' דברי חיים שמות נשים (אבות כ"ב סק"ה) דאס כתב מט בלימה פסול, ועיי"ש עוד (אות מ' סוסק"י) שתמה על הטיב גיטין וכתב האיד מילא את לבו נגד כל המסור לנו מאבה"ק גאוני עולם כולם כאחד עונים ואומרים דבלשון לע"ז כותבין אלף לבסוף ובלשון קודש בה"א (עיי' תשו' תורות ש"ו משי"ב ביה עיי"ש).

רבינו: יא, אזוי שטייט דארט המכתה יוסף הערש?
הגרש"א: יא, ווייזט אויס אז אמאל האט מען יא אזוי געשריבן.

כהאב אויך געזעהן א כתב יד פון א כתובה פון א זון פון רבי יהודה אסאד זצ"ל וואס סאיז געשטאנען דארט ביים נאמען פון אבי הכלה "יהודית בת יוס טוב המכתה ליפמאן".

הרי"א: און די סיבה פון דעם איז, ווייל אויך האב מורא אויב מוועט זיין ח"ו א גט וועט מען נעמען די כתובה צו זעהן דארט ווי אזוי מען האט געשריבן דעם נאמען, און אויב דארט וועט נישט שטיין די נאמען דמתקריא וועט מען אויך ביי די גט נישט שרייבן דמתקריא, און ביי א גט איז דאך דאס מעכב, וועגן דעם פסקנ"ט דער נהלת שבעה (סי' י"ב ס"ק מ"ח) אז לכה"פ דארט ווי ביי א גט איז דאס "לעיכובא" זאל מען ביי א כתובה אויך שרייבן המכתה.¹⁴

רבינו: אויב שוין דארף מען שרייבן "דמתקריא" און נישט "המכתה".

הגרש"א: יא, גערעכט.

רבינו: און ווי אזוי רופט מען דעם "חיי" לתורה, "חיי" אדער "היים"?

הרי"א: "חיי".

רבינו: אויב אזוי איז גענוג אז מ'שרייבט "חיי". [המכתה על הכתובה, דבגמ' כ' הגר"א (סי' קכ"ט סעי' מ"ו) דהשם שעולה בתורה העיקר והשני כותבין דמתקריא וכ"כ במיב גיטין (כללים אות י"א סק"ט) דשם שניתן בעריסה ועולים בו לתורה עיקר והשם שקרוין אותו כותבין דמתקריא או המכתה].

אין אמעריקא האבן מיר אויף געטוהן א געוואלדיגע זאך אז די לערערענים איך די ערשטע קלאס, זיצן מיט די מיידלעך און לערנען זיי אויס ווי אזוי צו שרייבן ריכטיג דעם נאמען, "שינדל", "דיוול", מיט איין יו"ד, עס איז דאך דא א תשובה פונעם אר"י דבי עילאה צום דברי חיים (שרת אר"י דבי עילאה סימן ל"ב) וועגן שיינדל מיט איין יו"ד צו מיט צוויי יוד"ן.

אויך דער נאמען 'מאמל' שרייבט מען אן א אל"ף, ווייל א אל"ף מיינט א קמוץ און נישט קיין פת"ח, אזוי ווי ס'שטייט אין בית שמואל (סימן קנ"ט, וכפי שפסק בש"ת השיב משה למרן הישטח משה סי' ע"ב, וכ"פ הדברי חיים ה"א סי' ע"ב עיי"ש) און וועגן דעם ביי פרידל קומט אויך איין יו"ד.

א' הנוכחים: אין ממיל מיט א יו"ד יא?

רבינו: דאס איז שוין נישט אזא נפק"מ, מיט א יו"ד אדער אן א יו"ד, אבער דער עיקר אז אן א אל"ף. ועיי' דברי חיים שמות נשים (אות ג' סק"א) בשם גאלא כיון דשכיחי הרבה גאלא בקמ"ץ ולא כפת"ח, אם נמצאת לפעמים איזה אשה שנקראת גאלא כפת"ח נכון לכתוב בלא אל"ף כדי שלא למעות לקרות בקמ"ץ.

הגרש"א: דאס איז א געוואלדיגע זאך, וואס ס'שפארט איין אסאך פראבלעמען, נישט איין מאל שיק אויך קוקן וואס ס'שטייט אויף די מצבה נאך וועמען די פרוי הייסט, הגם סאיז נישט הונדערט פראצענט א ראייה ווייל די באבע אליין האט אויך געקענט שרייבן פאלש, אדער דער מצבה קריצער האט געקענט א מעות מאכן.

רבינו: אוודאי, וואס דארף מען מער פון דעם, אז אין וויזשניץ האט מען געשריבן מענדיל מיט א יו"ד (היה הצמח צדק), און אין ליובאוויטש האט מען געשריבן מענדל אן א יו"ד (היה צמח צדק), אויך רבי מענדל'ע דעעשער (הגה"ק בעל מעגלי צדק זצ"ל) האט געהייסן אן א יו"ד - וועגן דעם הייסט זיין ספר שערי צדק ודתיבת צדק בגימטריא מענדל בלי יו"ד - און ער האט געהייסן נאכץ רבי ר' מענדל'ע (הגה"ק הרבי ר' מנחם מענדל מרייטאנוב זי"ע), און אלע ברענגען דעם רבין ר' מענדל'ע אן א יו"ד, אין היינט צו טאג און רימנוב אליין אויף די מצבה פון רבי ר' מענדעלע שטייט מנחם מענדיל מיט א יו"ד - סאיז נישט די ארטיגעלע מצבה - און ווער האט געזאגט פארן מצבה מאכער צו שרייבן מענדיל מיט א יו"ד, בזמן וואס ס'קומט נישט אזוי.

הגרש"א: יא, דאס וואס דער רבי האט אויפגעטוהן אז מ'זאל זיצן מיט די מיידלעך און זיי אויס לערנען ווי אזוי צו שרייבן ריכטיג דעם נאמען דאס איז א געוואלדיגע זאך, וואס ס'שפארט איין אסאך פראבלעמען.

נפרדו לשלום

קריאת עשר הברכות "ברך משה" להספד האוממאר

ע"ש כ"ק רבינו הקודה"ט מרן משה בן הגה"ק רבי חיים צבי זיעוועכי"א

קרית יואל - בני ברק

המטרה: להמציא הלוואות גדולות בתשלומים נוחים ביותר לאנ"ש שהגיע זמן כלולות בניהם בשעתו/מ'

"ברכת מזל טוב"

הננו משגרים ברכת מודט חמה ולבבית לאנ"ש החשובים כל אחד בשמו יבורך

הרב ר' ישראל שמואל מיכלאוויטש שליט"א

לנישואי בתו ביום שני באולם גני הדקל

הרה"ח ר' יעקב נח ענגעל שליט"א

ולאביו הרה"ח ר' משה יוסף ענגעל שליט"א

לנישואי בתו, נכדתו ביום רביעי באולם התמר

הר"ר אברהם צבי עקשטיין הי"ו

ולאביו הרה"ח ר' דוד אלכסנדר עקשטיין שליט"א

ולחתנתו הרה"ח ר' יצחק מרדכי מאסקאוויטש שליט"א

להכנס בנו, נכדו הב' שמואל ני"ץ לעול התורה והמצוות

הר"ר יוסף יודא כהן הי"ו

ולאביו הרה"ח ר' חיים שאול כהן שליט"א

ולחתנתו הרה"ח ר' זלמן לייב שווארץ שליט"א

להולדת בנו, נכדו

השלום וזכר בבית מדרשינו בשיכון

הר"ר יודא צבי לעווינגער הי"ו

ולאביו הרה"ח ר' משה יצחק לעווינגער שליט"א

ולחתנתו הרה"ח ר' יצחק אייזיק דאווידאוויטש שליט"א

להולדת בתו, נכדתו

הר"ר אברהם נתן ווייסהויז הי"ו

ולאביו הרה"ח ר' חיים עקיבא ווייסהויז שליט"א

ולחתנתו הרה"ח ר' יעקב ריבל שליט"א

להולדת בתו, נכדתו

קידושא רבא בבית מדרשינו בזכרון מאיר

"נפש חיה"

ע"ש הרבנית הדוקת
מרת ח' מיזליש ע"ה
בת מרן רבינו משה ז"ל
נלבית ה' שבת תשנ"ג
★ ★ ★

"חסדי מנחם משה"

ע"ש
ר' מנחם משה גאנץ
ה"ה
ב"ר דוב ז"ל
נלבית י"ג מנחם אב תשנ"ב
★ ★ ★

"תהלה לדוד"

ע"ש ר' משה דוד
מעלער ז"ל
ב"ר יחזקאל שוואל ז"ל
נלבית י"א תשרי תשס"ח
★ ★ ★

"אב"ן ישראל"

ע"ש ר' אברהם נתן
בערנאט ז"ל
ב"ר ישראל ז"ל
נלבית מ"ו חשוון תשל"ז
★ ★ ★

"ציון נפש חיה"

ע"ש ר' בן ציון בענט
ז"ל ב"ר ישראל בני ז"ל
נלבית ה' שבת תשנ"ג
חונתו מרת ח' ע"ה
ב"ר חושע ז"ל
נלבית י"א סיון תשנ"ה
★ ★ ★

"חסדי בא"ר"

ע"ש ר' אלכסנדר
בענט ז"ל ב"ר עזרא ז"ל
נלבית כ"ג ניסן תשנ"ו
ח' מרת רייזל ע"ה
ב"ר אפרים ז"ל שמעון
נלבית ה' שבת תשנ"א
★ ★ ★

משא"ת חיים

ע"ש ר' חיים גרין ז"ל
ב"ר מרדכי מנחם ז"ל
נלבית כ"א אדר א' תשס"ח
חונתו מרת אלטע
שוינדל ע"ה
ב"ר משה אהרן ז"ל
נלבית י"ב ניסן תשס"ג

"חסדי שלמה זלמן"

ע"ש ר' שלמה זלמן ז"ל
בן ר' מרדכי וויזבערגער ז"ל
נלבית ה' כסלו תשס"ב
★ ★ ★

"חסדי ישראל יעקב"

ע"ש ר'
ישראל יעקב אייזבערגער ז"ל
נלבית מ"ו אדר תשנ"ו
ואביו ר' נתן נטע ב"ר מנחם
פענדל ז"ל ב"ר סיון תשנ"ה
ואמו מרת דינה ע"ה
ב"ר יעקב ישראל הלוי ז"ל
נלבית כ"ט תמוז תשנ"ג
★ ★ ★

"חסדי שמואל ורח"ה"

ע"ש
ר' שמואל זאב לעווי ז"ל
ב"ר יעקב דוב ז"ל
נלבית ג' תשרי תשנ"ח
ח' מרת חנה ע"ה
ב"ר חיים משה ז"ל
נלבית י"ב חשוון תשל"ז
★ ★ ★

"אנש" ח"י"

ע"ש
ר' אביגדור פרידמאן ז"ל
ב"ר נחמן ז"ל
נלבית ז' שבת תשנ"ג
ח' מרת חנה לאה ע"ה
ב"ר יעקב פרענקל פבי"ח ז"ל
נלבית ב' אלול תשס"ג
★ ★ ★

"צב"א מרו"ם"

ע"ש ר'
צבי אלימלך געלכמאן ז"ל
ב"ר אברהם ז"ל
נלבית ד' אלול תשנ"ט
ח' מרת ברינדל ע"ה
בת ר' מרדכי מנחם ז"ל
נלבית כ"ה תמוז תשנ"ט
★ ★ ★

"אפרון נמתי" ר'

ע"ש ר'
שמעון דאקא ז"ל
בן ר' שניאור זלמן ז"ל
נלבית ז' מנחם אב תשנ"ח
★ ★ ★

"זכרון חיים צבי"

ע"ש ר' חיים צבי שווארץ ז"ל
ב"ר הק"י איתמר מוב"י ז"ל
נלבית י"ג כסלו תשנ"ה
★ ★ ★

"ממכון שבתו"

השניח

ריזן ציבור ידידים וחסידיים אנטייל
 גענומען ביים מעמד אדיר לצדקת רבי
 מאיר בעל הנם ביים יערליבן דינער פון
 בולל "עצי חיים" ד'סאטמאר בני ברק

פארגעקומען אין בית המדרש הגדול דקהל יטב לב וויליאמסבורג יע"א
 קאמבאנירט מיט שולחן הטהור פון כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א
 לכבוד הילולא בעל קדושת יו"ט זי"ע

דברות קודש פון רבינו שליט"א
 בגודל החיוב פאר אנ"ש צו שטיצן עניי ארץ ישראל
 דייקא פון דעם היימישן כולל צדקת רבי מאיר בעל הנס
 האט שטארקן אפקלאנג

הרה"ח מוה"ר יצחק אייזיק מנחם וויזל שליט"א
 געקרוינט בפקודת הקודש
 אלס "גבאי קודש צדקת רבי מאיר בעל הנס" עצי חיים בני ברק

- אויספירליכער באריכט ליינט קומענדיגע וואך אי"ה -